

**UCHWAŁA NR XII/104/2019
RADY GMINY ŚWIERCZÓW**

z dnia 28 listopada 2019 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023.

Na podstawie art. 18 ust 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 506, z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Świerczów uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020 – 2023 w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Świerczów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Grzegorz Paduch

Załącznik

do Uchwały Nr XII/104/2019

Rady Gminy Świerczów

z dnia 28 listopada 2019 r.

GMINA ŚWIERCZÓW

*GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA **2020 - 2023***

Świerczów 2019

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	3
2.	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
3.	UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	6
4.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	14
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	19
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	19
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	21
5.2.1.	Zarys historii obszaru gminy	21
5.2.2.	Krajobraz kulturowy	23
5.2.3.	Zabytki nieruchome	24
5.2.4.	Zabytki ruchome	41
5.2.5.	Zabytki archeologiczne	42
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	49
5.4.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	51
5.5.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	54
6.	OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	55
7.	ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	56
7.1.	Priorytety programu opieki nad zabytkami	56
7.2.	Kierunki działań programu opieki nad zabytkami	57
7.3.	Zadania programu opieki nad zabytkami	58
8.	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	59
9.	ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	60
10.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	61
11.	REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	62
12.	ANEKSY	63

1. WSTĘP

Przedmiotem „*Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami*” (dalej: GPONZ) jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy Świerczów. Natomiast jego głównym celem jest wyznaczenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy na okres kolejnych czterech lat, tj. na lata 2020-2023.

Dziedzictwo kulturowe, w sposób ogólny, można zdefiniować jako zbiór rzeczy nieruchomych i ruchomych oraz wartości duchowych, historycznych, obyczajowych z nimi związanych, który powszechnie uznaje się za wartość uniwersalną, godną objęcia ochroną prawną, dla dobra i rozwoju społecznego. Owo dziedzictwo uznaje się za wartę przekazania następnym pokoleniom, w oparciu o powszechnie przyjęty i akceptowalny system wartości historycznych, patriotycznych, religijnych, naukowych i artystycznych. Mają one decydujące znaczenie dla zachowania tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej mieszkańców danego terytorium.

Zadania przyjęte w programie na lata 2020-2023 uwzględniają zarówno wymogi legislacyjne, jak i potrzebę samorządów, związaną z dążenia do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gminy, skutkującego poprawą jakości życia lokalnej społeczności. Temu drugiemu celowi podporządkowany powinien być strategiczny rozwój gminy, łączący problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Program zakłada wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy i opieki nad zabytkami, prowadzące do poprawy stanu zabytków, poprzez:

- skuteczne wkomponowanie problematyki ochrony zabytków w strategiczne zadania gminy, szczególnie studium zagospodarowania przestrzennego,
- uwzględnienie w strategii rozwojowej gminy problematyki ochrony zabytków, stanowiącej wspólny komponent z zadaniami ekologii i ochrony środowiska,
- dbałość o stan zachowania zabytków na terenie gminy oraz przeciwdziałanie procesom degradacyjnym,
- poprawienie atrakcyjności gminy, poprzez wyeksponowanie miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych,
- szersze udostępnienie lub przywrócenie zabytków społeczności, poprzez podjęcie działań zwiększających ich atrakcyjność turystyczną i edukacyjną,

- wspieranie inicjatyw zmierzających do wzrostu absorpcji środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego na terenie gminy,
- ustalenie zasad współpracy z różnorodnymi podmiotami cywilno-prawnymi posiadającymi tytuły własności do obiektów zabytkowych.

GPONZ na lata 2020-2023 określa działania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, w szczególności:

- bieżącą aktualizację inwentaryzacji zabytków nieruchomych, ruchomych, archeologicznych oraz dziedzictwa niematerialnego,
- bieżącą aktualizację gminnej ewidencji zabytków (dalej: GEZ),
- bieżącą aktualizację stanu i sposobu wykorzystania zabytków,
- zwrócenie uwagi na potrzebę ścisłej współpracy z placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, kościołami i innymi podmiotami zaangażowanymi w zadania ochrony i opieki nad zabytkami,
- zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności gminy poprzez promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym naciskiem na jego znaczenie dla rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- wskazanie mechanizmów i możliwych źródeł finansowania ochrony i opieki nad zabytkami,
- prowadzenie systematycznej i metodycznej edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego na wszystkich poziomach szkół,
- wskazanie potrzeby współdziałania wszystkich podmiotów posiadających prawa własności do użytkowania obiektów zabytkowych.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę ochrony zabytków w naszym kraju jest ujednolicony tekst ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.).

Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.). nakłada na Wójta obowiązek sporządzenia GPONZ. Zostaje on przyjęty w formie uchwały przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3 cytowanej ustawy). Zgodnie z art. 87 ust. 4 cytowanej ustawy program ogłaszany jest

w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Ustawodawca nałożył na wójta obowiązek, zgodnie z art. 87 ust. 5 cytowanej ustawy, sporządzania co dwa lata sprawozdania, przedstawianego radzie gminy.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy przywołuje cele opracowania programu, do których należą w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Cytowana ustawa definiuje także przedmiot ochrony (zabytek) jako: *„nieruchomości lub rzeczy ruchome, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Ochrona dziedzictwa kulturowego człowieka, na które składają się dobra kultury i natury, została zadeklarowana jako konstytucyjny obowiązek Państwa. Art. 5

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że „*Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego [...]*”. Kolejny artykuł (art. 6) w ustępie 1 uzupełnia, że „*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju*”. O odpowiedzialności konstytucyjnej nie tylko Państwa, ale i każdego obywatela, za ochronę zabytków przypomina art. 82 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wskazując, że „*obowiązkiem Obywatela [...] jest troska o dobro wspólne*”.

Ochrona i opieka nad zabytkami jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, które scedowało w znaczącym stopniu obowiązki w tym zakresie na jednostki samorządu terytorialnego. Zabytki stanowią nie tylko materialny i niematerialny ślad po przeszłości, ale również cenny składnik współczesnej kultury. Takie pojmowanie roli zabytków nakreśliła już „*Europejska Karta Ochrony Dziedzictwa Architektonicznego*” z 1975 r. (art. 3-5). Zaznaczono tam, że ochrona i opieka nad zabytkami jest ważnym działaniem leżącym w sferze publicznej, ze względu na ich pierwszorzędne znaczenie w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, kulturowej identyfikacji, oraz dla sfery ekonomii i gospodarki.

Wysiłki legislacyjne w tym zakresie doprowadziły do przyjęcia głównego aktu prawnego regulującego zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jakim jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.). Z punktu widzenia GPONZ znajdują zastosowanie szczególnie art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 89 cytowanej ustawy.

Z wymienionych powyżej artykułów cytowanej ustawy zwrócić należy szczególną uwagę na zakres, formy i sposoby ochrony zabytków.

Art. 4 ustawy stanowi:

„*Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:*

- 1) *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*

- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

Zgodnie z art. 5 ustawy:

„Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury”.

W myśl art. 6 ustawy:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzielami oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

W cytowanej ustawie określone zostały prawne formy ochrony zabytków.

Art. 7 ustawy mówi, że:

„Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego”.

Cytowana ustawa szczegółowo określa obowiązki oraz kompetencje samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

- prowadzenie GEZ (art. 22, pkt. 4),
- sporządzanie na okres czteroletni GPONZ (art. 87),
- uwzględnianie ochrony i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania (art. 18 i 19). W artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72 ustawy określono obowiązki właścicieli zabytków (w tym też samorządów), dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Zwrócić należy uwagę na art. 19 ustawy, który doprowadził do zmiany charakteru prawnego GEZ. Wcześniej posiadała ona wyłącznie charakter informacyjno-dokumentacyjny, obecnie zaś zyskała status instrumentu warunkującego prawną ochronę obiektów zabytkowych na terenie danej gminy. Ustawa precyzuje, jakie zabytki należy ująć w ewidencji. Zasady i sposób prowadzenia GEZ reguluje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661). GEZ dla zabytków z terenu gminy Świerczów prowadzona jest w oparciu o ww. rozporządzenie, i poddawana jest aktualizacji w razie potrzeby.

Zakres cytowanej ustawy uszczegóławiają inne akty wykonawcze, przede wszystkim rozporządzenia ministerialne:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. z 2004 r., Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. z 2004 r., Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. z 2004 r., Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz.U z 2004 r., Nr 124, poz. 1304 z póź.zm.),

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz. U. z 2004 r., Nr 202, poz. 2073),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 października 2004 r. w sprawie stawek opłat dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew (Dz.U. z 2004 r., Nr 228, poz. 2306),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2014 r., poz. 399),
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 września 2007 r. w sprawie zapłaty opłaty skarbowej (Dz.U. z 2007 r., Nr 187, poz.1330),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 256),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U. z 2011r., Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r., Nr 113 , poz. 661),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2018 r., poz. 1609),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r., poz. 110).

Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.) „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy [...] kultury, w tym [...] ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Zgodnie z zasygnalizowaną wcześniej prawidłowością GPONZ powinien znajdować odzwierciedlenie w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego. Stąd w programie uwzględnione zostały założenia ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r., poz. 1945 z późn. zm.).

Ponadto program uwzględnia następujące ustawy i rozporządzenia:

- ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2204 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983),
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 r., poz. 688, z późn. zm.),
- ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r., Nr 164 poz. 1587),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r., Nr 164 poz. 1588),

- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., Nr 118 poz. 1233).

Podstawę prawną dla zasad ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach stanowią przede wszystkim:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2019 r., poz. 917 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479),

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują natomiast przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 r., poz. 553 z późn. zm.).

Od 2010 r., kiedy to w wyniku nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zmieniły się przepisy doszło do rozszerzenia zakresu ochrony o zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Pociągnęło to za sobą zmiany w ustawach Prawo budowlane oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Spowodowało to konieczność uzgadniania planów inwestycyjnych związanych z zabytkami ujętymi w GEZ z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (dalej: WKZ).

Wymieniona ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ujmuje ochronę zabytków na szerokim tle ochrony dziedzictwa kulturowego i historii Europy. Stąd istotne dla omawianego zagadnienia są międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego. Podzielić je można na trzy grupy: 1) akty prawne UNESCO; 2) akty prawne instytucji europejskich; oraz 3) międzynarodowe dokumenty doktrynalne.

Spośród aktów prawnych UNESCO najistotniejsze są:

- *Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, Haga 1954,
- *Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobieganiu nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury*, Paryż 1970,
- *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego*, Paryż 1972,
- *Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, Paryż 2003,

- *Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodnych form wyrazu kulturowego*, Paryż 2005.

Akty prawne UNESCO, pomimo, że stanowią rekomendacje i deklaracje, to wyznaczają międzynarodowe standardy opieki nad folklorem i tradycyjną kulturą, form zabezpieczenia obiektów ruchomych, miejsc i przestrzeni historycznych, krajobrazów kulturowych, reguł prowadzenia badań archeologicznych. Uczulają także na zjawiska umyślnej destrukcji dziedzictwa i potrzebę pobudzania odpowiedzialności współczesnego pokolenia za dobra kultury, stanowiące uniwersalną wartość, którą należy zabezpieczyć dla przyszłych generacji.

Spośród aktów prawnych instytucji europejskich najistotniejsze są:

- *Europejska Konwencja Kulturalna*, Paryż 1954,
- *Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego*, Grenada 1985,
- *Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego*, La Valetta 1992,
- *Europejska Konwencja Krajobrazowa*, Florencja 2000,
- *Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005.

Spośród międzynarodowych dokumentów doktrynalnych najistotniejsze są:

- *Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka)*, Wenecja 1964,
- *The Burra Charter – The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance*, Burra 1979,
- *Międzynarodowa Karta Ogrodów IFLA-ICOMOS (Karta Florencka)*, Florencja 1981,
- *Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS*, Toledo-Waszyngton 1987,
- *Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym*, Lozanna 1990,
- *Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym*, Sofia 1996,
- *Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites*, Sofia 1996,
- *Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej*, Mexico City 1999,
- *Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych*, Mexico City 1999,
- *Charter on the Built Vernacular Heritage*, Mexico City 1999,
- *Charter on principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage*, Victoria Falls 2003,

- *Zasady ochrony i konserwacji malowideł ściennych*, Victoria Falls 2003,
- *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas*, Xi'an 2005.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

GPONZ jest koherentny z informacjami o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Strategiczne zadania w tym zakresie zawarto w *„Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju”* (dalej: KZPK) oraz programach przygotowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecnie została przyjęta i obowiązuje KZPK 2030.

KZPK jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zgodnie z wymogami ustawowymi określono także wynikające z KZPK ustalenia i zalecenia dla przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw.

KZPK określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

„W systemie strategicznych celów rozwoju i zagospodarowania przestrzennego kraju, określono między innymi główne motywy wyboru celów strategicznych, kreujących politykę przestrzenną państwa. Jest wśród nich historyczna konieczność oraz szansa dynamizacji rozwoju i osiągnięcia na tej drodze europejskich standardów życia społeczeństwa poprzez istotne zwiększenie konkurencyjności gospodarki narodowej w otwartym systemie światowym. Tak sformułowany motyw i cel generalny wyznacza system celów z nim współzależnych. Jednym z nich jest ochrona dziedzictwa kulturowego, poprzez niekonfliktogenne wkomponowanie zagospodarowania kraju, regionów, miast i osiedli w przestrzeń historyczną, która kształtowałaby i utrwała tożsamość polskiej przestrzeni w systemie europejskim”.

W koncepcji sformułowano sześć głównych celów. Jeden z nich dotyczył *stricte* ochrony dziedzictwa kulturowego. Określono go jako *„kształtowanie struktur*

przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz podjęcie działań mających na celu udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu”.

Kryteria kształtowania zagospodarowania przestrzennego sformułowano w czterech zasadniczych punktach:

- *„przestrzenne oddalenie trwałych źródeł dewaloryzacji od obiektów dziedzictwa kulturowego;*
- *dostępność komunikacyjna krajobrazu kulturowego w sposób eksponujący jej najwyższe wartości i walory oraz przeciwdziałający jej degradacji;*
- *wkomponowanie obiektów dziedzictwa kulturowego narodu we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne;*
- *powiązanie funkcjonalno-przestrzenne obiektów dziedzictwa kulturowego z krajobrazem przyrodniczym”.*

Założenia koncepcji wskazują na turystykę jako jeden z głównych komponentów rozwoju gospodarczego kraju. Jako jej filar wskazano ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego. Zagospodarowanie i rewaloryzacja przestrzeni turystycznej powoduje wzrost atrakcyjności szlaków kulturowych i wymusza wzrost środków na ochronę dziedzictwa, w tym także pochodzących ze źródeł komercyjnych.

W 2005 r. MKiDN wprowadziło w życie uzupełnienie „*Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020*”. Podstawowym zadaniem „*Narodowego Programu Kultury*” jest wyznaczenie kierunków polityki rządu w odniesieniu do zabytków i dziedzictwa kulturowego. Program strategiczny zakłada wzmożone działania w zakresie ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym naciskiem na poprawę stanu zabytków nieruchomych.

W skład programu wchodzi m. in. następujące komponenty:

- *„poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,*
- *kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,*
- *zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,*

- *promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,*
- *rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,*
- *tworzenie warunków do rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej”.*

Wśród głównych założeń programowych można wyodrębnić dwa priorytety działań:

- *„Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe”.*

W ramach pierwszego priorytetu położono nacisk na *„kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne”* oraz *„zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych”.*

- *„Edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego”.*

W ramach drugiego priorytetu położono nacisk na *„rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego. Działanie będzie polegało na podnoszeniu wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego oraz na rozwijaniu zainteresowań społeczeństwa problematyką ochrony zabytków”.*

Dnia 24 czerwca 2014 r. przyjęto uchwałę Nr 125/2014 Rady Ministrów w sprawie ustanowienia programu wieloletniego *„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”* (Monitor Polski z 2014r., poz. 733). Podstawę prawną stanowi art. 84 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. *„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”* określa zasady tworzenia warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Wyznacza cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

Dokument zwraca uwagę na siedem podstawowych zasad konserwatorskich:

- *zasady *primum non nocere*,*
- *zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),*

- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Zasady te dotyczą wszystkich osób zaangażowanych w ochronę i opiekę nad zabytkami gminnymi: konserwatorów – pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów-architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych – codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

„*Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019*” został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 14 czerwca 2016 r., i stanowi załącznik do niej. Zadanie to, nałożone na Zarząd Województwa, wynika z art. 18, pkt. 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r., poz. 512 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 cytowanej ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami. GPONZ stanowi realizację wytycznych przyjętych w „*Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego*”.

Program uwzględnia „*Strategię Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*” przyjętą Uchwałą Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., i stanowi załącznik do niej. Dokument zakłada, że „*dziedzictwo kulturowe jest jednym z wyróżników województwa opolskiego*”.

Działania wspierające w zakresie m.in. ochrony i opieki nad zabytkami, ochrony środowiska i zdrowia, rewitalizacji, turystyki i kultury zakłada „*Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*” (z perspektywą do 2023 r.). W ramach RPO WO 2014-2020 wyodrębniono 11 osi priorytetowych.

Podstawowym dokumentem wyznaczającym kierunki prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu jest *„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego”*. Aktualny plan został przyjęty uchwałą Nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego. Plan stanowi realizację koncepcji zawartych w *„Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego”*, dotyczących m.in. kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i urbanistyki. Plan kładzie *„nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego, jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji”*.

Na poziomie województwa funkcjonuje *„Program Waloryzacja Zabytkowego Zasobu Wsi Opolskiej”*, który stanowi opracowanie opolskiego Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Opolu. Zawiera on zestawienie wsi województwa opolskiego o wysokich walorach zabudowy i ukształtowania przestrzennego wymagających ochrony. W *„Programie”* ujęto wieś Miejsce, znajdującą się na terenie gminy Świerczów, oceniając wysoko historyczny ogólny układ przestrzenny oraz pojedyncze obiekty architektoniczne, pojedyncze cechy i wyróżniki zasobu kulturowego wsi.

Gmina Świerczów ujęta została w *„Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Stobrawski Zielony Szlak”*, stanowiącej załącznik do uchwały nr X/37/2018 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Stobrawski Zielony Szlak z dnia 17 września 2018 r. Działanie LGD Stobrawski Zielony Szlak wykracza poza granice Powiatu Namysłowskiego.

Na terenie Powiatu Namysłowskiego obowiązuje *„Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Namysłowskiego na lata 2016-2019”*. Aktualny program został przyjęty uchwałą Nr XXIV/175/2016 Rady Powiatu Namysłowskiego z dnia 21 września 2016 r. i stanowi załącznik do uchwały. W *„Powiatowym Programie”* omówione zostały najważniejsze zabytki z terenu gminy Świerczów. Dokumentem strategicznym na poziomie Powiatu jest *„Strategia Rozwoju Powiatu Namysłowskiego do 2023 r.”*, zawierająca koncepcje zrównoważonego rozwoju jego części składowych oraz opis historyczny i dziedzictwa kulturowego. Ogólne założenia

„Strategii” znajdują odzwierciedlenie w GPONZ. Kryteria przyznawania dotacji z budżetu Powiatu określa do tej pory Uchwała nr XXXVIII/363/2010 Rady Powiatu Namysłowskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. dotycząca *„określenia zasad udzielania dotacji z budżetu Powiatu Namysłowskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”*. Powiat zrealizował projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich pn. *„Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego na obszarze Stobrawskiej Strefy Rehabilitacji i Rekreacji – część północna”*. Partnerami projektu były gminy Świerczów, Domaszowice i Wilków oraz parafie z tego terenu. W publikacji poświęconej realizacji projektu znajduje się rozdział: „Dziedzictwo kulturowe gminy Świerczów”.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Dokumentem wyjściowym do opracowania aktualnego GPONZ jest poprzedni Program na lata 2012-2015, stanowiący załącznik do uchwały Nr XVII/130/2012 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 18 września 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Opolskiego z 2012 r., poz. 1356), podjęła następnie uchwałę Nr XXIX/249/2014 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XVII/130/2012 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 18 września 2012 r., w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012 – 2015”(Dz. Urz. Woj. Opolskiego z 2014 r., poz. 657). Była to uchwała techniczna, porządkowa, zastępująca sformułowania „Aneksy” na „Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków”.

GPONZ, z założenia, powinien odpowiadać zapisom zawartym w strategicznych dokumentach opracowanych dla gminy, w tym przede wszystkim *„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świerczów”*, stanowiącego załącznik do uchwały Nr XI/71/2011 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 30 listopada 2011 r. Obecne „Studium” stanowi podstawę działań planistycznych w gminie, w oparciu o nie prowadzi się politykę i strategię działań, głównie w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także społeczno-

gospodarczej i ekologicznej, a więc na takich płaszczyznach, które mają bezpośredni i pośredni wpływ na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. Zwrócić należy uwagę, że Rada Gminy w Świerczowie podjęła uchwałę Nr VI/49/2019 z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Świerczów. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Świerczów został uchwalony w 2003 r. (uchwała Rady Gminy w Świerczowie Nr IX/51/2003 z dnia 10 października 2003 r.). Zmiany następowały w roku 2007, 2012 i 2013 (uchwały Rady Gminy w Świerczowie Nr IX/49/2007, XIX/152/2012 oraz XXVI/216/2013 z dnia 14 września 2007 r., 28 grudnia 2012 r. oraz z dnia 24 października 2013 r.).

W związku z systemem reagowania kryzysowego na terenie gminy Świerczów obowiązuje „*Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla gminy Świerczów*” z maja 2005 r. określa on procedury zabezpieczenia ruchomych i nieruchomych dóbr kultury, na wypadek zagrożenia niemilitarnego lub konfliktu zbrojnego.

W latach 2008-2010 opracowano i uchwalono dla gminy Świerczów szereg planów odnowy dla takich miejscowości, jak: Świerczów (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXIII/228/2010 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 25 marca 2010 r.), Bąkowice (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXIII/171/2009 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 23 marca 2009 r.), Biestrzykowice (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVI/109/2008 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 21 maja 2008 r.), Dąbrowa (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXIII/229/2010 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 25 marca 2010 r.), Miodary (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVI/108/2008 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 21 maja 2008 r.) oraz Staroścín (załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXIX/205/2009 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 26 października 2009 r.). W obrębie zasobu kulturowego plany odnowy zwracają uwagę na duże znaczenie czynnika związanego z zabytkami i pamiątkami historycznymi oraz walorami architektury. Czynniki związane z ochroną i opieką nad zabytkami mają niewątpliwie duże znaczenie w procesie odnowy terenów wiejskich.

W 2011 r. prowadzone były badania, związane z określeniem strefy ochrony konserwatorskiej we wsi Miejsce. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Oddział Terenowy w Opolu wydał opinię na ten temat, opartą m.in. na analizach Macieja Małachowicza.

Niewątpliwie wieś Miejsce posiada cenny i unikatowy w skali gminy układ przestrzenny.

W zakresie zabytków rejestrowych znajdujących się na terenie gminy Świerczów w ostatnim czasie nastąpiła jedna zmiana. Kościół Wniebowstąpienia Pana Jezusa w Miejscu został dnia 7 kwietnia 2016 r. wpisany do rejestru zabytków województwa opolskiego pod numerem A-251/2016.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Zaznaczyć należy na wstępie, że od okresu średniowiecza jako Świerczów rozumiano kompleks dóbr ziemskich, w skład których wchodził Świerczów i Miejsce (*opidium Swerczow, Städtel* – „miasteczko Świerczów”). Świadczy o tym wymienienie w 1300 r. miejscowości *Swoyrgyz*, zlokalizowanej pomiędzy Gołą i „miasteczkiem Świerczów” (Miejscem), czyli dzisiejszą wieś gminną. Nazwa Świerczów powstała od przezwiska założyciela – *Śwircza (świerszcza)*. W źródłach funkcjonują także nazwy: *Swierczow, Swirczhow, Swirczew, Swoyrgyz, Swierschow* oraz *Schwirz*. Najstarsze informacje na temat Świerczowa pochodzą z XIII w. W 1294 r. wzmiankowano zamek książęcy, którego lokalizację niekiedy utożsamia się ze Świerczowem, prawdopodobnie chodzi jednak o Miejsce. Obie miejscowości były wówczas własnością księcia wrocławskiego Henryka V. Już w 1300 r. ośrodek pełnił funkcje militarne, wówczas to rezydował w miejscowości Lubnona kasztelan *de Swirchow*. Miejscowość była trzykrotnie lokowana – 1300, *ante* 1394 i 1497 r. Pod koniec XIV w., w wyniku procesów rekolonizacyjnych, funkcjonował w dobrach dwór (*Haus*), jakaś forma grodziska, a wójtostwo posiadało na uposażeniu 2 i 1/3 młyn na Starej Stobrawie.

W 1359 r. jako właściciel Świerczowa figurował w źródłach Witko ze Smogorzowa. Około 1360 r. w wykazie wsi zwolnionych od opłacania podatków na rzecz zamku namysłowskiego znalazł się *Swirczow*. W 1375 r. prawa własności do dóbr oraz pobliskiej Dąbrowy (*Dammerow*) posiadał Mikołaj Samborowic.

Z XIV w. posiadamy wzmianki potwierdzające posiadanie praw targowych. Natomiast w 1441 r. miejscowość pojawia się po raz kolejny w źródłach, przy okazji konfliktu rycerzy Wischa i Jana *Tzombera* z Namysłowem, dotyczące nieuprawnionej

sprzedaży soli w mieście. W XVI w. (lata 1505-1601) Świerczów znajdował się w posiadaniu ziemiańskiej rodziny hrabiowskiej Kotulińskich (*von Kottolynsky*). Cały ten okres upłynął pod znakiem „sporu piwnego” z Namysłowem. Właściciele Świerczowa próbowali wówczas uzyskać prawo do wyszynku piwa, co spowodowało opór mieszczaństwa namysłowskiego, a w konsekwencji wyroki starościńskie i królewskie chroniące monopol stolicy dystryktu w tym zakresie. Dopiero 21 lipca 1601 r. rada miasta Wrocław, pełniąca funkcję starosty ziemskiego księstwa, wydała wyrok zezwalający Kotulińskim na ważenie piwa, posiadania rzemieślników oraz targu solnego na terenie „miasteczka Świerczów”, a we wsiach Dąbrowa, Biestrzykowice, Miodary i Gola przyznano prawo do jednego kowala, krawca, tkacza, szewca i piekarza. W 1615 r. z nazwy *Städtel Schwirz* znikł drugi człon, odtąd jednoznacznie określano tą część dóbr jako *Städtel* (Miejsce).

Podczas wojny trzydziestoletniej, w 1620 r., przez dobra Świerczów przeszło 14 chorągwi lisowczyków, powodując zniszczenia w Świerczowie, Miejscu i Miodarach. W poł. XVIII w. Świerczów wchodził w skład dóbr księcia oławsko-bierutowskiego Karola Erdmanna Wirtemberskiego. W XIX w. dobra były własnością hrabiowskiej rodziny von Wurtenben. W wyniku reorganizacji administracyjnych 20 lutego 1874 r. utworzono Urząd Rejonowy Nr 26 w Świerczowie dla gmin wiejskich Świerczów i Miejsce. Ludność mobilizowano podczas I i II wojny światowej. W latach 1939-1945 w miejscowości zlokalizowany był obóz pracy, w którym przebywali Polacy, Rosjanie i Francuzi. Drugi obóz funkcjonował w latach 1944-1945. Po 1945 r. Świerczów znalazł się w granicach gminy Bąkowice.

Gmina Świerczów została powołana uchwałą Nr XVIII/100/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu z dnia 6 grudnia 1972 r., w sprawie utworzenia gmin w województwie opolskim. W jej skład wchodziły wówczas sołectwa: Bąkowice, Bielice, Biestrzykowice, Dąbrowa, Gola, Grodziec, Kuźnia Dąbrowska, Miejsce, Miodary, Osiek, Pieczyska, Starościn, Świerczów, Więżowite, Zbica. W dniu 3 stycznia 1973 r. powołano Naczelnika Gminy, na posiedzeniu Gminnej Rady Narodowej. Urząd Gminy w Świerczowie zlikwidowano ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym. Kompetencje przejęła Rada Gminy oraz Wójt Gminy jako organy samorządu terytorialnego.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Na krajobraz kulturowy gminy składa się całe bogactwo historyczne, kulturowe, religijne, społeczne, to także tradycja ustna mieszkańców danego obszaru. Stanowi on wspólne dobro ogółu mieszkańców, sprzyjające tworzeniu więzi i budzeniu poczucia bezpieczeństwa zbiorowego. Krajobraz kulturowy jest zjawiskiem złożonym, w którego skład wchodzi elementy materialne i niematerialne, zarówno przyrodnicze, jak i wynikające z działalności człowieka.

Świerczów jest gminą położoną w północnej części województwa opolskiego, w powiecie namysłowskim. Gmina graniczy od strony północnej i wschodniej z gminami Namysłów, Domaszowice, od południa z gminą Popielów i Pokój oraz od zachodu z gminą Lubsza. W skład gminy Świerczów wchodzi sołectwa: Świerczów, Bąkowice ze wsią Bielice i przysiółkami Lipa i Przygorzele, Biestrzykowice, Dąbrowa z wsią Kuźnica Dąbrowska, Goła z przysiółkiem Skórze, Miejsce, Grodziec, Miodary z przysiółkami Grabówka, Kuźnice i Zielony Las, Starościna z przysiółkami Górzyna i Mała Kolonia, Wężowice z przysiółkiem Jaźwinka i Zbica z wsiami Osiek Duży i Pieczyńska oraz przysiółkami Oziąbel, Wołcz, Zawada i Zorzów. Powierzchnia gminy wynosi 110,3 km² co stanowi 1,17 % powierzchni województwa.

Do najcenniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy należą zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe zlokalizowane na terenie Bąkowic, Biestrzykowic, Dąbrowy i Starościna, kościoły zlokalizowane w Bąkowicach, Biestrzykowicach, Dąbrowie, Świerczowie i Miejscu. Obiekty zabytkowe występują dodatkowo we wszystkich wsiach. Największym ich nasyceniem charakteryzuje się sołectwo Dąbrowa gdzie znajduje się 56 obiektów zabytkowych. Znaczne nasycenie obiektów zabytkowych występuje także na terenie Bąkowic (44), Miejsca (40), Miodar (32), Starościna (32), Biestrzykowic (31), Świerczowa (30) i Goli (25). Najmniejszym nasyceniem obiektów zabytkowych charakteryzują się Wężowice (12), Kuźnica Dąbrowska (10), Bielice (9), Grodziec (9), Pieczyńska (6), Osiek Duży (5) i Zbica (2).

Na terenie gminy Świerczów położona jest część Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, obejmująca południową i południowo-wschodnią część gminy, w rejonie doliny rzeki Stobrawy, o powierzchni 2650 ha. Stobrawski Park Krajobrazowy został utworzony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Opolskiego nr P/11/99 z dnia 28 września 1999 roku (Dz. Urz. Woj. Opol. z dnia 19 października 1999 r., Nr 38 poz. 255). W jego granicach znajdują się miejscowości: Bielice, Miejsce, Osiek Duży, Starościna i Zbica. Najcenniejsze przyrodniczo tereny znajdują

się w dolinach rzek: Odry, Stobrawy, Budkowiczanki i Smortawy. Ich unikatowość związana jest z okresowymi zalewami. Ponadto na terenie gminy Świerczów występują obszary „Natura 2000” oraz „Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie”.

Z zespołów zieleni urządzonej na terenie gminy występują parki, aleje i szpalery przydrożne oraz śródpolne, zieleń cmentarna i przykościelna. Ważnym dziedzictwem kulturowym są przede wszystkim parki oraz cmentarze, zarówno istniejące jak i zamknięte, oraz tereny zieleni pocmentarnej i przykościelnej, zlokalizowane zazwyczaj w sąsiedztwie zabytkowych zespołów kościelnych we wszystkich większych miejscowościach gminy.

Krajobraz kulturowy gminy obejmuje obszary wiejskie. W Świerczowie koncentruje się działalność administracyjna, zaspokajająca podstawowe potrzeby mieszkańców gminy. Na obszarze gminy krajobraz kulturowy stanowi odzwierciedlenie życia codziennego, związanego głównie z gospodarką rolną.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Świerczów wg aktualnego stanu z 2017 r. znajdują się 22 zabytki wpisane do rejestru WKZ. Wykaz zabytków stanowi aneks numer 1, tabela A, załączona do rozdziału 12. Największy odsetek procentowy stanowią obiekty sakralne (w tym cmentarz żydowski), tyle samo założenia pałacowo-dworskie, w tym budynki gospodarcze (bez parków), następnie obiekty mieszkalne oraz parki.

Na terenie gminy znajduje się 8 miejscowości posiadających obiekty objęte ochroną konserwatorską. Polskie nazwy miejscowości uzupełniono niemieckimi odpowiednikami, ze względu na źródła, starszą literaturę oraz materiały kartograficzne.

Wykaz:

- 1) Bąkowice (*Bankwitz*),
- 2) Biestrzykowice (*Eckersdorf*),
- 3) Dąbrowa (*Dammer*),
- 4) Gola (*Gülchen*),
- 5) Miejsce (*Städtel*),

- 6) Miodary (*Hönigern*),
- 7) Staroścín (*Sterzendorf*),
- 8) Świerczów (*Schwirz*).

Bąkowice (*Bankwitz*).

Wieś Bąkowice posiada trzy zabytki wpisane do rejestru WKZ: kościół parafialny p.w. św. Anny (nr 1100/66 z 04.02.1966 r.), dwór (nr 217 z 14.07.1950 r. oraz 907/64 z 26.05.1964 r.) oraz park (nr 184/50 z 31.05.1950 r. oraz 32/78 z 17.11.1978 r.).

Nazwa wsi pochodzi prawdopodobnie od przezwiska założyciela – Bąk. Jeszcze w XVI w. funkcjonowała również nazwa Bąków. Miejscowość pojawia się w źródłach po raz pierwszy w 1353 r. (*Bangk*). W 1359 r. prawa własności do dóbr posiadał Witko ze Smogorzowa. Wieś zmieniała właścicieli w XV w., znajdując się w rękach przedstawicieli rodów rycerskich von Tschammer i von Bees. W XVI w., podobnie jak Świerczów, miejscowość należała do rodziny Kotullinski. Cyprian Kotullinski baron von Jeltsch, właściciel Bąkowic, w 1620 r. został nawet starostą namysłowskiego okręgu sądowego. W 1578 r. miejscowość pojawia się w źródłach jako *Bamkow*. Jednak w 1666 r. funkcjonowała już nazwa *Bankowic*. Pod koniec XVII w. prawa własności do Bąkowic posiadała rodzina von Greff und Liebenau. Natomiast w latach 1720-1770 dobra przeszły w ręce rodziny von Pückler, a w latach 1770-1830 von Sandretzki. Od tych ostatnich majątek zakupił Franz Wilhelm Rupprecht. Od rodziny Rupprecht dobra odkupiła w 1905 r. Margerita Willert. Od lat 20. XX w. do II wojny światowej majątek miał jeszcze dwóch właścicieli – rodzinę Pacullych i Franza Doms. Dobra znacjonalizowano w 1945 r., tworząc Państwowe Gospodarstwo Rolne, które upadło w latach 90. XX w.

Kościół parafialny p.w. św. Anny.

Kościół funkcjonował już w średniowieczu, parafię erygowano w 1378 r. W 1565 r. świątynia przejęta przez protestantów, którzy w latach 1581-1582 wzniesli kościół drewniany. Obecny kościół parafialny p.w. św. Anny zbudowano w latach 1837-1839, w miejscu spalonego w 1818 r. XVI-wiecznego założenia, pod kierunkiem mistrza murarskiego Hasenwinkela z Namysłowa. Wieżę odbudowano na planie kwadratu w 1869 r. W 1914 r. dobudowano kaplicę, przy ścianie południowej

wieży. Kościół orientowany, murowany, tynkowany, jednonawowy nie posiada wyraźnych cech stylowych. Założenie o zamkniętym półkoliście prezbiterium, szersza nawa na planie prostokąta, z kruchtą od strony południowej. Płaskie stropy wewnętrzne, okna zamknięte półkoliście, założenie kryte dachem siodłowym, dachówkowym. Budowla sakralna odnawiana w 1934 i 1957 r.

Wyposażenie wewnętrzne świątyni datowane na XVII-XVIII w. W późniejszym ołtarzu głównym wykorzystano barokowe naddatki oraz obraz Anny Samotrzeć, pióra praskiego malarza Józefa Scheiwela, datowany na 1870 r. Ambona wyposażona w schody w 1839 r., datowana na poł. XVII w., była przerabiana w poł. XVIII w. Drewniana chrzcielnicą, datowana na 1. poł. XVIII w., na pokrywie posiada rzeźbioną grupę Chrztu w Jordanie, w niej znajduje się sześcioboczna misa cynowa z cechą Jana Henryka Meyera z Brzegu, także datowana na 1. poł. XVIII w. Na wyposażeniu kościoła znajduje się nadal stary obraz ołtarzowy św. Anny i Joachima nauczających Marię, sygnowany przez Franciszka Mączyńskiego, datowany na 1839 r. Za rzeźbą na uwagę zasługuje gotycka pieta, datowana na 2. ćw. XV w., gotycka rzeźba św. Jana Nepomucena, datowana na XVIII w. Na wyposażeniu świątyni znajdują się cenne dwa krucyfiksy ludowe, datowane na XIX w. oraz kielich i patena, datowane na 1774 r.

Dwór – pałac (zespół dworski).

Założenie barokowo-klasycystyczne powstało ok. 1800 r., być może na miejscu wcześniejszej budowli rezydencjonalnej. W 1. poł. XIX w. kompleks rozbudowano o skrzydło wschodnie, w 1909 r. dobudowano ganek i przekształcono sień, a w 1918 r. skrzydło zachodnie. Ganek opatrzone przeszkloną werandą w latach 1923-1925. Wnętrza całkowicie przekształcone w XX w.

Konstrukcja na planie prostokąta, podpiwniczona, z korpusem dwukondygnacyjnym, ryzality pozorne trzykondygnacyjne. Murowany, tynkowany, frontem zwrócony ku północy. Dach mansardowy z naczółkami i lukarnami o ozdobnym wykończeniu, kryty dachówką. Parterowe skrzydła boczne z dachami w konstrukcji siodłowej. Fasada elewacji północnej dwudziestodwuosiowa z dziewięcioosiowym korpusem. Posiada rozbudowany ganek i usytuowaną

centralnie facjatę, zwieńczoną półkoliście. Część środkowa korpusu elewacji ogrodowej zaakcentowana, z gankiem wspartym na kolumnach w stylu doryckim. Przeszklona weranda z latych 1923-1925 obecnie zastąpiona balkonem. Trójkątny przyczółek zamknięty trzyosiowym ryzalitem pozornym. Elewacja dekorowana boniowanymi lizenami, profilowanymi obramieniami otworów okiennych i gzymsami. Założenie o układzie wewnętrznym dwutraktowym, z sienią na osi i zlokalizowaną na prawo klatką schodową, nakrytą stropem belkowanym. Pomieszczenia z sufitami (jedno o skromnej dekoracji stiukowej), poza jednym, gdzie sklepienie kolebkowe z lunetami, w części bogata dekoracja w postaci sztukaterii. W holu zdobiony strop belkowy. Zachowana do dziś część kominków.

Na północ od pałacu znajduje się dziedziniec gospodarczy z centralnie umieszczonym gazonem i sztucznym stawem. Wschodnią pierzeję dziedzińca tworzy spichlerz i stajnie, zachodnią obora, a północną dwie stodoły połączone reprezentacyjnym budynkiem bramnym. Pochodzące z poł. XIX w. budynki gospodarcze zachowały się w dobrym stanie, obecnie nadal nadają się do użytku.

Po nacjonalizacji majątku w 1945 r. Państwowe Gospodarstwo Rolne urządziło w rezydencji biura, przedszkole i mieszkania. Po upadku PGR-u w latach 90. XX w., założenie przeszło w posiadanie gminy Świerczów. Obecnie zabytek znajduje się w rękach prywatnych, nie jest udostępniany do zwiedzania.

Park (zespół dworski).

Park zlokalizowany na południe od pałacu, założono w XVIII w. jako regularny ogród barokowy. W 1. poł. XIX w. przeobrażono go w park krajobrazowy o cechach klasycystycznych i powiększono o park leśny. W latach 1974-1975 przeprowadzono jego renowację. W centrum znajduje się półkolista polana, obsadzona kasztanowcami, lipami, dębami i grabami, z aleją na osi. Dominuje rodzimy drzewostan liściasty. Na uwagę zasługują gatunki aklimatyzowane: platan klonolistny, sosna himalajska, choina Siebolda.

Biestrzykowice (Eckersdorf).

Wieś Biestrzykowice w rejestrze WKZ posiada wpisany kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (nr 1101/66 z 4.02.1966 r.) oraz zespół pałacowy (nr 1099/66 z 20.01.1966 r.), w skład którego wchodzi: pałac (nr 218

z 14.07.1950 r.), oficyna (nr 2013/76 z 13.03.1976 r.), park (nr 185 i 186 z 31.05.1950 r. oraz 33/78 z 17.11.1978 r.). Pierwotnie w zespole znajdowała się jeszcze stajnia, która obecnie nie istnieje.

Etymologia nazwy wsi nie jest do końca pewna. Prawdopodobnie pochodzi od imienia założyciela, germańskiego Eckhard, Ekbert, lub słowiańskiego Biezstryk. Biestrzykowice pojawiają się w źródłach po raz pierwszy w 1265 r., jako *Eckardi villa*. W 1318 r. właścicielem dóbr był Jan von Schiltnerg. Z 1353 r. pochodzi zapiska zawierająca inną łacińską wariację nazwy Biestrzykowice – *Eckerberthivilla*. W XIV w. prawa własności przeszły na Mikołaja Samborowica, następnie, rodziny Ebersbach. W XVII w., podobnie jak wiele miejscowości w okolicy, Biestrzykowice należały do rodziny Kottulinskich von Jeltsch. W XVIII w. prawa własności przejęła rodzina Frankenbergów, a w latach 1801-1823 księżna Luisa von Württemberg. Następnie Biestrzykowice znalazły się w rękach rodziny barona von Richthofena, z której wywodził się Manfred, najsłynniejszy as lotnictwa z czasów I wojny światowej, oraz rodziny Braune i rodu von Garnier (1841-1945 r.). Zeslawizowana nazwa Biestrzykowice pojawia się już w 1845 r.

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Świątynia wzmiankowana w 1376 r., w XVI w. zajęta przez protestantów. Drewniany kościół datowany na 1639 r., w 1654 r. odzyskany przez katolików. W 1838-1839 r. wybudowano murowaną wieżę na planie kwadratu, zwieńczoną dachem piramidalnym z blachy, w miejsce poprzedniej, drewnianej. W 1888 r. założenie podmurowano i założono posadzki. Kościół gruntownie odnowiony w latach 1915-1916, oszalowano wówczas ściany na zewnątrz i od wewnątrz oraz usunięto gontowany dach. Polichromię wykonał w 1918 r. Leszczyński z Opola. Kościół jednonawowy, orientowany, w konstrukcji szkieletowej, obustronnie oszalowany i częściowo obmurowany, z murowaną i tynkowaną wieżą oraz zakrystią. Prezbiterium jednoprzęsłowe, krótkie, zamknięte trójbocznie. Przy prezbiterium, od strony południowej, zlokalizowana zakrystia, datowana na koniec XIX w. Trójprzęsłowa szersza nawa na planie prostokąta, z marmurowymi narożnikami i kwadratową wieżą, zlokalizowaną od strony zachodniej. Wnętrze opatrzone płaskim stropem, w nawie poniżej belki usytuowane poprzecznie, występujące w charakterze podciągów, wzmocnione w ścianach skośnymi zastrzałami łączącymi się z wieżą

dachową. Okna prostokątne, zamknięte półkoliście, dachy w stylu siodłowym, kryte łupkiem. Czterokondygnacyjna wieża o nierównej wysokości, ozdobiona boniowaniem. Posiada niski dach namiotowy, podbity blachą, datowany na 1909 r. W 1991 r., w wyniku pożaru, uległ zniszczeniu dach kościoła, wyremontowany w 1993 r. Obecnie dach dwukalenicowy pokryty jest blachą.

Wnętrze kościoła strawił w 1991 r. ten sam pożar, który zniszczył dach. W związku z tym opisane dalej wyposażenie w większości uległo zniszczeniu. Ambona datowana była na 2. ćw. XVII w., odnawiana w 1888 r. oraz przemalowana w 1916 r. Wyposażona była w rzeźbę Dobrego Pasterza na baldachimie. Chrzcielnica, datowana na poł. XVIII w., w kształcie klęczącego aniołka dźwigającego czarę. Misa chrzcielna wewnątrz współczesna, cynowa, z cechą miejską Namysłowa i zatartą imienną Chrystiana Scholtz. Ławy kościelne z 1823 r. Chór muzyczny z barokowym prospektem organowym, datowany na XVIII w. Na wyposażeniu kościoła znajduje się także siedem lichtarzy cynowych, datowanych na XVIII w. Zachowała się kamienna płyta nagrobna Ewy Poser (zm. 1611 r.), z wyobrażeniem postaci zmarłej i czterema kartuszami herbowymi. Była fundowana w 1612 r., przez Daniela Posera

Zespół pałacowy.

W skład zespołu pałacowego w Biestrzykowicach, datowanego na XVIII-XIX, pocz. XX w., wchodzi pałac, oficyna, stajnia oraz park dworski.

Pałac.

Pierwszy dwór obronny, w miejscu dzisiejszego pałacu, istniał już w średniowieczu. Było to założenie otoczone fosą, prawdopodobnie rezydencja typu motte (gród stożkowy). Obecne założenie wzniesione zostało ok. poł. XVIII w., przez Frankenbergów, w stylu barokowym. Pałac przebudował w 1857 r. Hugon von Garnier, dodając elementy o cechach neoklasycystycznych. Założenie na planie prostokąta, o sklepionych piwnicach, dwukondygnacyjne, z mieszkalnym poddaszem, frontem zwrócony ku wschodowi. Budynek ceglany, murowany, tynkowany, na sklepionych piwnicach, dach mansardowy z lukarnami i facjatami. Fasada elewacji wschodniej siedmioosiowa z centralną przybudówką mieszczącą wejście. Przybudówka z wejściem flankowanym, zdobionym pilastrami, dźwigającymi

belkowanie i kartusz herbowy pod faliście wygiętym gzymsem. Powyżej, na wysokości piętra, taras o ażurowej balustradzie z czterema wazonami. Pomiędzy kondygnacjami prostokątne płyciny. Fasada opatrzona trzyosiową facjatą, zamkniętą spłaszczonym, trójkątnym przyczółkiem. Ozdobiona boniowanymi lizenami i gzymsem wieńczącym. Na osi facjatki balkonik. Dach mansardowy z lukarnami o ozdobnych wykrojach (prawdopodobnie 1857 r.). Elewacje boczne o szczytach dwukondygnacyjnych, podziały pilastrowe i esownicowe spływy. Elewacja boczna, od strony południowej, z gankiem wspartym na filarach, dźwigających półkoliste arkady, opatrzonym balkonem, na wysokości drugiej kondygnacji. Wnętrze o całkowicie przekształconym układzie dwutraktowym, z sienią na osi. Stropy płaskie, z resztkami dekoracji fasetowej.

Po zakończeniu II wojny światowej posiadłość znacjonalizowano, włączając w skład gospodarstwa rolnego. Pomieszczenia zaadoptowano na przedszkole, mieszkania, świetlicę i pomieszczenia biurowe. Na bieżąco wykonywano najpilniejsze remonty. Po transformacji pałac przeszedł w ręce prywatnego właściciela, który jednak zaniedbuje posiadłość. Pałac jest zdewastowany, zniszczono kominki, sztukaterie, zburzono nawet część ścian działowych. Założenie nie jest oznakowane, ogrodzone, ani zabezpieczone przed wejściem. Obecnie na terenie obiektu trwają prace remontowe, zgodnie z wytycznymi WKZ obiekt otrzymał dotację z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Oficyna.

W pobliżu pałacu znajduje się budynek dawnej oficyny, wzniesionej po 1857 r., przez Hugona von Garnier. Założenie murowane, z materiału ceglanego, tynkowane, na planie prostokąta.

Stajnia.

W zespole pałacowym znajduje się stajnia, wzniesiona, podobnie jak oficyna, po 1857 r., przez Hugona von Garnier. Murowana, z materiału ceglanego, tynkowana, dwukondygnacyjna. Założenie na planie wydłużonego prostokąta. W zwieńczeniu dolnej kondygnacji gzyms konsolkowy. Kondygnacja górna ze ślepą balustradą i przeźroczym arkadowaniem zamkniętym odcinkowo. Dach w konstrukcji siodłowej, kryty dachówką.

Park.

Od zachodu i północy do pałacu przylega zdewastowany park krajobrazowy z XVIII w., będący pierwotnie regularnym ogrodem barokowym z zapleczem krajobrazowym. Został on przekształcony po 1857 r. w park krajobrazowy o cechach romantycznych. Pierwotnie założenie krajobrazowe, z częściowo regularnym układem o komponowanym bogatym drzewostanie, przeważnie liściastym. Od strony zachodniej półkolista polana oraz aleja symetrycznie poszerzona, przecięta prostopadłą aleją grabową. W północno-zachodniej części znajduje się staw ze sztuczną wyspą. Od północy ujście kanału nawadniającego z mostkiem i widocznymi pozostałościami ażurowej balustrady barokowej, przez który aleja prowadziła do drogi dojazdowej, poza granicami parku. Przy wjeździe do parku brama w postaci dwóch murowanych pilastrowanych filarów, ozdobiona płycinami prostokątnymi o wykrojonych narożach, zwieńczonych namiotowymi daszkami. Park zdobiły pierwotnie rzeźby Henryka Hartmanna („*Cztery pory roku*” oraz „*Diana*”), datowane na 2. Poł. XVIII w. Dzięki staraniom prof. Stanisława Nicieji rzeźby zostały poddane renowacji na początku XXI w. i ustawione przed Collegium Maius Uniwersytetu Opolskiego. Sponsorem renowacji był Karol Cebula, a restaurował zabytki Rafał Rzeźniczek. Obecny stan parku jest dobry, wykonano prace pielęgnacyjne oraz nowe nasadzenia, zgodnie z wytycznymi WKZ.

Dąbrowa (Dammer).

Wieś Dąbrowa posiada dwa zabytki wpisane do rejestru WKZ: kościół filialny p.w. św. Jadwigi (nr 1103/66 z 04.02.1966 r.) i park (nr 46/80 z 28.04.1980 r.).

Nazwa wsi wywodzi się od słowa *dąbrowa* – las dębowy. Pierwsze informacje źródłowe na temat miejscowości pochodzą z pocz. XIII w. W najstarszym okresie Dąbrowa wchodziła w skład dóbr biskupów wrocławskich. W niejasnych okolicznościach przeszła jednak w ręce rodów rycerskich. Wieś w XVI-XVII w. należała do rodziny Kottulinskich von Jeltsch. Za czasów Kottulinskich wzniesiono w Dąbrowie dwór, przebudowany następnie przez von Prittwitzów na pałac, na przełomie XVII i XVIII w. Część majątku, wraz z Kuźnicą Dąbrowską, przeszła w posiadanie Maksymiliana Hess von Stein (1590-1639 r.). Był on mężem Anny z wpływowego rodu von Seidlitz. Dobra przejęła następnie rodzina von Prittwitz,

a w 1792 r. Carl Ernest Lumfer. Kolejnymi właścicielami Dąbrowy były rodziny Spiegel i von Heydebrand (1926-1945 r.). Żołnierze Armii Czerwonej spalili pałac w 1945 r., następnie rozebrano ruiny. Na tym miejscu wybudowano stojącą do dziś Szkołę Podstawową. Z ciekawych elementów topograficznych w Dąbrowie warto zwrócić uwagę na Wzgórze Cholery. Stanowi ono mogiłę zmarłych w 1873 r. podczas epidemii cholery 40. mieszkańców wsi.

Kościół filialny p.w. św. Jadwigi.

Kościół został ufundowany około 1600 r., przez Kaspra Kottulinski von Jeltsch. Do 1654 r. założenie sakralne funkcjonowało jako świątynia ewangelicka, następnie jako kościół katolicki. W 1825 r. przemurowano ściany południowe. Prace prowadzono pod kierunkiem mistrza murarskiego Hasenwinkela z Namysłowa. W 1892 r. wybudowano murowaną wieżę, w miejsce poprzedniej, drewnianej. W 1906 r. przekształcono dach, montując nowe wiązania dachowe oraz zmieniając pokrycie gontowe na dachówkę. Kościół odnawiano w 1961 r. Założenie niemal pozbawione cech stylowych, z niewielkimi reminiscencjami stylu gotycko-renesansowego. Kościół zlokalizowany na stromym wzniesieniu, w sąsiedztwie dawnego parku dworskiego, otoczony kręgiem starych dębów. Założenie orientowane, murowane z materiału ceglanego, tynkowane. Prezbiterium wzniesione na kamiennej podmurówce, na planie zbliżonym do kwadratu, dwuprzęsłowe. Przy nim przybudówka od strony północnej, mieszcząca zakrystię, z dawną lożą kolatorską na piętrze. Trójprzęsłowa wyższa i szersza nawa, z kwadratową wieżą, zlokalizowaną od strony zachodniej. We wnętrzu płaskie stropy, z podciągami wzdłużnym w nawie. Zakrystia sklepiona kolebkowo-krzyżowo. Tęcza zamknięta łukiem spłaszczonym. Prostokątne okna, w prezbiterium umieszczone od zewnątrz i wewnątrz we wnękach zamkniętych odcinkowo, w nawie w dwóch strefach. Otwarta od wnętrza na całą szerokość loża kolatorska, z drewnianym, prostym parapetem o renesansowych podziałach płycinowych, pierwotnie z malunkami herbów fundatorów (dziś zamalowane). Wejście do zakrystii zamknięte odcinkowo, drzwi klepkowe (stare okucia i zamek). Chór muzyczny, datowany prawdopodobnie na pocz. XVII w., łączy się wzdłuż ścian bocznych nawy z drewnianymi emporami, z prostymi płycinowymi parapetami, wspartymi na czternastu profilowanych słupach.

Zewnętrzne narożniki prezbiterium od strony wschodniej oszkarpowane. Konstrukcja o dachu siodłowym, krytym dachówką. Neoromańska wieża, z hełmem i latarnią.

Z wyposażenia wewnętrznego na uwagę zasługuje ołtarz główny o cechach barokowych, datowany na 1700 r., odnawiany w 1915 r. Opatrzony kolumnami, zdobiony dekoracją akantowo-wstęgową, w nim rzeźby przedstawiające króla Dawida (ok. poł. XVIII w.), pierwotnie zlokalizowana prawdopodobnie na chórze oraz niezidentyfikowanego biskupa, datowana na ok. 1730 r. Boczny ołtarzyk, po lewej stronie, datowany na ok. 1740 r., z ramami o bogatej dekoracji snycerskiej, regencyjnej. Ambona, datowana na 1750 r., o cechach rokokowych, z rzeźbą Boga Ojca na baldachimie. Chrzcielnica, datowana na ok. 1730 r., w kształcie anioła dźwigającego czarę, z pokrywą wolutową, w niej rzeźbiona scena chrztu w Jordanie, w zwieńczeniu Bóg Ojciec. Prospekt organowy, datowany na 1740 r., o cechach regencyjno-rokokowych, został sprowadzony w 1904 r. z Mąkoszyc, bogata dekoracja akantowo-wstęgowa i rokokowa, w strefie dolnej malowany kartusz herbowy. Dwie późnorenesansowe stalle, datowane na ok. 1600 r., o podziałach architektonicznych, jedna z nich uszkodzona. Ławy kościelne, datowane na XVIII w. Spośród mobilów na uwagę zasługują rzeźby: Chrystusa Zmartwychwstałego o tradycji gotyckiej (1. Poł. XV w., uszkodzona); Chrystusa Zmartwychwstałego (ok. 1600 r., uszkodzona); oraz grupy Ukrzyżowania (XVIII w., niegdyś w zwieńczeniu konfesjonału, obecnie na baldachimie ambony). Gotycka rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem (ok. 1410 r.) w latach 90. XX w. została przekazana przez ówczesnego proboszcza ks. Dołhania do renowacji. Do tej pory nie powróciła do kościoła, ze względu na znaczne koszty finansowe odnowienia zabytku. W świątyni znajdują się dwa epitafia w kształcie płaskorzeźbionych, polichromowanych kartuszy herbowych. Jeden z nich Adama Kottulinski von Jeltsch (zm. 1667 r.), drugi Leonarda von Prittwitz (ok. 1700 r.). Epitafia obecnie nie są eksponowane z powodu uszkodzeń, znajdują się na wieży. W otoczeniu kościoła znajduje się kamienny nagrobek Carla Ernesta Lumfera, który był właścicielem Dąbrowy po 1792 r. Na cmentarzu przykościelnym znajdował się żeliwny nagrobek Wiktora i Wilhelminy von Spiegel, w kształcie trójbocznego cokołu zwieńczonego urną, datowany na ok. poł. XIX w., o cechach klasycystycznych. Został on skradziony przez nieznaną sprawców. W latach 2017-2018 wymieniono pokrycie dachowe oraz wykonano remont wieży.

Park.

Z dawnego zespołu pałacowo-parkowego w Dąbrowie zachował się rozległy park z XIX w., o cechach romantycznych. Na uwagę zasługują okazy dębów szypułkowych (o obwodach 350-580 cm), wiązów szypułkowych (o obwodach 350-500 cm) i platan klonolistny (obwód 440 cm). Założenie położone w środku wsi komponuje się harmonijnie z otaczającym krajobrazem, poprzez zadrzewioną drogę, przebiegającą obok zachowanej części parku.

Gola (Gülchen).

Na terenie wsi Gola znajdowała się dzwonnica kościelna (nr 1629/66 z 21.09.1966 r.), przeniesiona do Muzeum Wsi Opolskiej w Bierkowicach, obecnie wpisana do inwentarza muzealnego.

Nazwa miejscowości wywodzi się od słowa *gola*, oznaczającego teren bezleśny, goły. Cecha ta, charakterystyczna dla otaczającego terenu, widoczna jest do dnia dzisiejszego, choć wieś zbliża się ku ścianie lasu, rosnącego od strony Żaby. Wieś założona została w XIII w., w źródłach pisanych pojawia się w 1300 r., jako *Gola*.

Dzwonnica kościelna.

Dzwonnica kościelna została wzniesiona jeszcze w XVII w. Obecna konstrukcja pochodzi z 1871 r. Drewniana budowla zlokalizowana na niewielkim wzniesieniu, w miejscu lokalizacji kościoła, wzmiankowanego w 1353 r., zniszonego po poł. XVII w. Założenie o konstrukcji słupowej, oszalowane. Na planie kwadratu, o pionowych ścianach z prześwitem w górnej części. Wejście od strony południowej zamknięte łukiem wyciętym w belce. Dach namiotowy, kryty gontem, zwieńczony sterczyn. Przeniesiona do Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu – Bierkowicach.

Miejsce (Städte).

Wieś Miejsce posiada trzy zabytki wpisane do rejestru WKZ: cmentarz żydowski (nr 239/90 z 05.02.1990 r.), dwór z fosą (nr 2189/88 z 28.12.1988 r.) oraz kościół filialny pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa (nr A-251/2016 z 7.04.2016 r.).

Nazwa wywodzi się od staropolskiego wyrazu *miestce* – *mieśce* (*miastko*), zdrobnienia od miasto. Wieś powstała w średniowieczu, w ścisłym związku z pobliskim Świerczowem. W 1300 r. wzmiankowano gród kasztelański Świerczów. Był on usytuowany na północnym skraju dorzecza Stobrawy. Stanowił prawdopodobnie ośrodek nowej, pogranicznej kasztelanii książąt dolnośląskich, zlokalizowany wówczas na granicy z dobrami książąt opolskich. Nieopodal grodu, funkcjonującego prawdopodobnie w XIII-XVI w., zlokalizowana była osada. W 1294 r. określono ją jako *Schwirschow*, a w 1305 r. jako *opidum Swirczow* („miasteczko Świerczów”). Ośrodek osadniczy nigdy nie zdołał osiągnąć rangi miasta, a jedynym świadectwem podejmowanych w tym zakresie prób jest obecna nazwa Miejsce. Po raz pierwszy pojawiła się ona w źródłach w 1666 r. – *Städte*. Natomiast w XIX w. (1845 r.) występowała już w formie zeslawizowanej – *Mieysce*.

Cmentarz żydowski.

Kirkut zlokalizowany jest około 1,5 km od granic wsi. Wejście na cmentarz wyznaczają duże, granitowe kamienie na skraju lasu. Badacze kultury żydowskiej datują powstanie cmentarza na 2. poł. XVIII w. Najstarsza sfotografowana macewa drewniana (dębowa) z Miejsca pochodzi z 1771 r. Ustawiono ją na grobie Chajosen, córki Aleksandra. Stella znajdowała się w zasobach Muzeum Żydowskiego we Wrocławiu, zaginęła jednak podczas II wojny światowej. Zachowało się zdjęcie nagrobka, obecnie w zbiorach Muzeum Żydowskiego we Frankfurcie nad Menem. Oficjalna umowa zakupu terenu cmentarnego, pomiędzy starszymi miejscowego kahału, a władzami, nastąpiło w sierpniu 1787 r. Zalegalizowano status prawny terenu grzebalnego, ustalając czynsz z kirkutu i synagogi w Miejscu na 20 talarów. Dynamiczny rozwój gminy żydowskiej spowodował powiększenie terenu cmentarza w 1791 r. Po tym okresie dobudowano, niezachowany do dziś, dom przedpogrzebowy (*Beit Tahara*) i murowane ogrodzenie. Ostatni pochówek miał miejsce 20 czerwca 1932 r. W 1939 r. cmentarz przeszedł na własność Zrzeszenia Żydów w Niemczech (*Reichsvereinigung der Juden in Deutschland*). Był to okres, kiedy wiele nagrobków uległo zniszczeniu. W 1943 r. kirkut wyceniono na 150 marek niemieckich i zaproponowano miejscowym władzom zakup terenu. Po II wojnie światowej rozebrano mur cmentarny i wydarto z ziemi wiele nagrobków. Większość użyto prawdopodobnie jako materiał budowlany. Kirkut obecnie posiada

powierzchnię 0,78 ha. Stan zachowania nagrobków wymaga weryfikacji. Pod koniec lat 90. XX w. znajdowało się ich 230. Najstarsza, zachowana macewa pochodziła z 1772 r., należała do Gitel, córki Abrahama. Skalę dewastacji cmentarza wykazuje porównanie stanu na koniec lat 90. XX w., z inwentaryzacją przeprowadzoną w 1989 r. Wówczas znajdowało się na nim jeszcze 281 nagrobków, w tym 144 stojące, 88 leżących i 39 podstaw nagrobków. Macewy wykonano z materiału kamiennego (marmur, piaskowiec) i drewnianego. Inskrypcje nagrobne wykonywano w językach hebrajskim i niemieckim. Niektóre egzemplarze posiadają nadal widoczne ślady polichromii.

Dwór z fosą.

W XVI/XVII w. powstał w Miejscu nowy obiekt obronny, zlokalizowany około 0,5 km od opuszczonej siedziby średniowiecznej, na skraju terasy, nad doliną Stobrawy. Johann Georg Knie pisał w 1845 r., że był to niegdyś zamek myśliwski (*Jagdschloß*) książąt oleśnickich. W 3. ćw. XIX w. dwór gruntownie przebudowano, zachowując prawdopodobnie zewnętrzne mury starszej budowli (XVI/XVII w.). Budynek murowany, z materiału ceglanego, z dodatkiem kamienia, tynkowany. Posiada cechy architektury klasycystycznej i neogotyckiej. Założenie obronne parterowe, z piwnicami o sklepieniach kolebkowych z lunetami, frontem zwrócone ku północnemu-zachodowi. Kryte czterospadowym, wysokim dachem, krytym dachówką. Od strony północno-wschodniej zlokalizowana piętrowa, XX-wieczna przybudówka. Dwór od strony południowej otoczony Starą Stobrawą, od zachodniej i północno-zachodniej fosą (do dziś zachowane są jej relikt), połączoną z korytem rzeczki. Dwór obecnie jest własnością prywatną. W 2009 r., w jego sąsiedztwie, prowadzono badania archeologiczne, kierowane przez Edwarda Drużyłowskiego. Podczas prac wykopaliskowych odkryto pozostałości po urządzeniach obronnych, w tym drewnianej palisadzie.

Kościół filialny pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa.

Kościół pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa, pierwotnie parafia w Bąkowicach. O najstarszym kościele brak przekazów. Można pośrednio wnioskować o jego istnieniu, gdyż do kolejnych kościołów nowożytnych przenoszono wyposażenie starszych świątyń, min. gotycką Pietę. Kościoły: gotycki i nowożytny

były drewniane. W 1565r. protestancki baron Arnolf Kottulinsky z Jelcza ufundował kościół drewniany z murowaną, sklepioną zakrystią. W 1654 roku nastąpiła rekatolicyzacja. Patron, katolicki baron Banner planował budowę nowego kościoła. Dopiero jednak w 1721 r. powstał nowy kościół (drewniany). Rozebrano go w 1928 r. po zakończeniu budowy obecnej świątyni. Projektantem był Franz Overkott z Wrocławia, a wykonawcą budowy kościoła w Miejscu w latach 1925-27 był min. miejscowy mistrz murarski Hirsch. Kościół o formach uproszczonych, w ogólnej redakcji nawiązujących do stylu barokowego. Obecnie kościół filialny pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa w Miejscu należy do Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Serca Pana Jezusa w Świerczowie.

Miodary (Hönigern).

Wieś Miodary posiada pięć zabytków wpisanych do rejestru WKZ: dom, dawna mleczarnia (nr 1632/66 z 21.09.1966 r.) oraz cztery inne domy (nr. 1633-1636/66 z 21.09.1966 r.).

Nazwa wywodzi się od słowa *miodziarze*. Mieszkali tam ludzie zbierający miód, prawdopodobnie była to wieś służebna. W źródłach pojawia się już w 1267 r., jako *Modare*. W dokumentach wymieniana od 1382 r. pod niemiecką nazwą *Honegern*. Natomiast w 1564 r. pojawiła się ponownie w zeslawizowanej formie *Medar*. W 1825 r. wzniesiono dwór, w postaci niewielkiego budynku parterowego, na planie prostokąta, z dłuższymi siedmioosiowymi elewacjami. Rezydencję zniszczono w 1945 r. Już w latach 60-tych z budynku zostały tylko mury obwodowe, które obecnie zostały zlikwidowane a teren wyrównany.

Dom, dawna mleczarnia.

W skład budynków podworskich wchodzi dobrze zachowana późnoklasycystyczna dawna mleczarnia, wybudowana około 1825 r. Obecnie mieści się tam sklep i budynek mieszkalny. Budowla murowana, tynkowana, dach naczółkowy, z późniejszymi lukarnami. Założenie parterowe z facjatką, na planie prostokąta, z dwutraktowym układem wnętrza i sienią na osi. Dłuższe elewacje siedmioosiowe, z centralnymi, jednoosiowymi facjatami, zamkniętymi trójkątnymi przyczółkami. Pomieszczenia z sufitami, podziały ścian ramowe, w narożnikach

boniowanie. Na osi wejście zamknięte półkoliście oraz facjatka zwieńczona trójkątnie. Dach naczółkowy, kryty dachówką. Częściowo zachowane dawna stolarka oraz drewniana klatka schodowa, o cechach klasycystycznych.

Domy, nr 2-5.

Domy, obecnie opatrzone numerami 2-5, stanowią zapewne dawne czworaki, połączone w jeden ciąg, usytuowane kalenicowo. Pochodzą z 1. Poł. XIX w. są to budynki murowane, z materiału ceglanego, tynkowane, o dachach siodłowych, w skrajnych budynkach naczółkowych, krytych dachówką. Założenia parterowe, dwutraktowe, o narożnikach ujętych boniowanymi lizenami.

Staroścín (Sterzendorf).

Wieś Staroścín posiada cztery zabytki wpisane do rejestru WKZ: kapliczka przydrożna (nr 375/58 z 15.06.1958 r., wypis z księgi rejestru), zamek-pałac (nr 312/58 z 01.03.1958 r., wypis z księgi rejestru), oficyna pałacowa (nr 1945/70 z 06.02.1970 r.) oraz park (nr 100/84 z 30.01.1984 r.).

Nazwa miejscowości wywodzi się prawdopodobnie od nazwy osobowej *Starosta*. Po raz pierwszy pojawia się w źródłach w 1353 r., jako *Stareczendorff*. W 1394 r. w podobnej formie – *Starastendorf*. W 1479 r. właścicielem Staroścína był Henryk Mikołaj Jankewitz, zwany Colla, starosta wrocławski rezydujący w Namysłowie. Za jego czasów w miejscu dworu myśliwskiego wzniesiono wieżę mieszkalną, zwaną także zamkiem. Następnie dobra przeszły w posiadanie Jana Stwolińskiego i Georga Dreske. W 1604 r. wdowa po Georgu zbyła dobra starościńskie na rzecz Konrada Saurma von Jeltsch. W posiadaniu tej rodziny dobra pozostawały aż do końca II wojny światowej.

Kapliczka przydrożna.

Przy drodze powiatowej, prowadzącej ze Staroścína w kierunku Pieczysk, zlokalizowana jest kapliczka przydrożna, datowana na 1. poł. XIX w. Wyposażona jest w rzeźbę św. Jana Nepomucena

Zamek-pałac.

Zamek-pałac w Staroścínie podlegał licznym przebudowom i rozbudowom. Pierwotne założenie przekształcił architektonicznie po 1604 r. ówczesny właściciel

dóbr – Konrad Saurma von Jeltsch. Jego następcy dalsze prace prowadzili w ciągu nieomal całego XVIII w. Pierwotne, niewielkie szlacheckie założenie rezydencjonalne przyjęło w rezultacie kształt trzyskrzydłowego pałacu barokowego. Ostatnie modyfikacje na większą skalę przeprowadził w latach 1917-1919 Friedrich hrabia von Saurma-Sterzendorf. Budowla posiada cechy barokowo-klasycystyczne. Założenie na planie litery „U”, trzyskrzydłowe, murowane, z materiału ceglanego, z elementami kamiennymi, tynkowane. Parterowa część frontowa jest starsza, młodsze natomiast skrzydła dwukondygnacyjne. Rezydencja kryta czterospadowymi dachami i dachem mansardowym, z lukarnami, nad dawnym dworem. Południowo-zachodnia elewacja frontowa siedmioosiowa, centralne wejście, nad nim niewielka facjata. Otwarty dziedziniec ujęty skrzydłami od strony ogrodu. Wejście poprzedzone portykiem kolumnowym, nad którym niewielki balkon, w części centralnej elewacji ogrodowej. Późniejsza przybudówka zlokalizowana przy północno-zachodnim skrzydle. Elewacje wyposażone w podziały pilastrów oraz prostokątne i uszate obramienia otworów okiennych. Niektóre okna zamknięte łukiem koszowym. W parterowej części frontowej układ wielotraktowy, sień i klatka schodowa na osi. Młodsze skrzydła boczne jednotraktowe. W południowo-wschodnim korytarz od strony dziedzińca. Większość pomieszczeń opatrzona sufitami, w jednym zachowane sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Po II wojnie światowej majątek upaństwowiono. W pałacu funkcjonowała czasowo szkoła i internat, następnie dom dziecka i Ośrodek Szkoleniowy ZHP. Po przejęciu budynku przez gminę, w 1996 r., zorganizowano w rezydencji centrum kultury. W 2008 r. obiekt zakupiła firma ZARMEN Sp. z o.o. z Chorzowa. Planuje się uruchomienie tam centrum hotelowo-konferencyjnego.

Oficyna pałacowa.

W parku pałacowym znajduje się klasycystyczna oficyna wybudowana około 1800 r., przebudowana w 1937 r. Jest to konstrukcja na planie prostokąta, parterowa, murowana, z materiału ceglanego, tynkowana, kryta dachem naczółkowym z dachówką. Fasada frontowa oficyny pięcioosiowa, z centralnym portykiem wgłębnym, gdzie para kolumn toskańskich i pilastry. Nad portykiem znajduje się uproszczone belkowanie i trójkątny, niski przyczółek z oknem odcinkowym. Wejście zamknięte łukiem koszowym. Zdobienia elewacji w postaci boniowania. Wnętrza

w układzie dwutraktowym, centralnie zlokalizowana sień, sufity. Od września 2017 r. na terenie obiektu prowadzony jest remont, pod nadzorem WKZ.

Park.

Park krajobrazowy, założony na przełomie XVII i XVIII w. jako ozdobny park barokowy, o częściowo regularnym układzie, znajduje się w sąsiedztwie pałacu. Ok. 1800 r. został przekształcony w park krajobrazowy. Znajdowały się tam cenne okazy starodrzewu, np. cztery lipy (pomniki przyrody), usunięte w latach 2018-2019, dąb szypułkowy (pomnik przyrody, obwód 520 cm), został złamany w 2017 r. w trakcie wichury (pozostał ok 2 m pień – świadek historii). Znajdują się tam żywotniki i cypryśniki, choina kanadyjska, katalpa wielokwiatowa, tulipanowiec amerykański i świerk Brawera. Przeważają gatunki rodzime (np. buki, klony i świerki). W parku znajdują się także okazy krzewów, m.in. rododendrony i magnolia parasolowata. Od strony południowej, przed pałacem, znajduje się owalny gazon. W stronę zachodnią ciągnie się aleja z przecinającym ją prostopadle kanałem, uchodzącym do nieregularnego stawu z wyspą. Ciekawym obiektem jest zrujnowane, neogotyckie mauzoleum, z kaplicą grobową dawnych właścicieli dóbr (rodziny Saurma), gdzie data 22 lipca 1916 r.

Świerczów (Schwiz).

W miejscowości Świerczów znajduje się jeden zabytek wpisany do rejestru WKZ: kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa (nr 44/2006 z 16.03.2006 r.).

Historia nazwy i samej miejscowości została opisana już wcześniej.

Kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Kościół wzniesiony w latach 1923-1924. Konstrukcja murowana, pozbawiona wyraźnych cech stylowych. Z ciekawszego wyposażenia wymienić należy dzwon odlany w 1784 r. przez Jana Jerzego Kriegera we Wrocławiu, z plaketkami z Najświętszą Panną Marią Niepokalanie Poczętą i św. Antonim Padewskim, wywieziony przed 1926 r. W jego miejsce wstawiono nowy. Parafia erygowana w 1993 r.

Nieopodal cmentarz, z usytuowanym niegdyś po jego lewej stronie dawnym kirkutem, gdzie zlokalizowana była neogotycka kapliczka. Zarówno kirkut, jak i kapliczka obecnie już nie istnieją.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Świerczów wyróżnić można 7 zabytków ruchomych lub zespołów zabytków ruchomych (wyposażenie kościołów).

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru
1.	Bąkowice	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. Św. Anny	Ks.B.t.I-393/66 28.02.1966 r.
2.	Biestrykowice	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. NMP	Ks.B.t.I-397/66 02.03.1966 r.
3.	Dąbrowa	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego p.w. św. Jadwigi	Ks.B.t.I-400/66 02.03.1966 r. Ks.B.t.II-515/71 01.09.1971 r.
4.	Dąbrowa	Rzeźba św. Anna Samotrzeć, kapliczka przy posesji ul. Główna 31	Ks.B.t.I-416/67 30.10.1967 r.
5.	Miejsce	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego p.w. Wniebowstąpienia Pana Jezusa	ks.B.t.I-307/64 08.01.1964 r. ks.B.t.I-312/64 11.01.1964 r. ks.B.t.I-313/64 11.01.1964 r. ks.B.t.II-514/1-12/71 01.09.1971 r.
6.	Miejsce	Rzeźba św. Jan Nepomucen, w kapliczce na terenie cmentarza przykościelnego	ks.B.t.V-887/92 07.04.1992 r.

Tab. 1. Wykaz obiektów zabytkowych ruchomych zlokalizowanych na terenie gminy Świerczów.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. , poz. 2067 z późn. zm.) definiuje, co rozumiemy pod pojęciem zabytku archeologicznego. Jest to „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności

człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem". Natomiast art. 3 ust. 11 tejże ustawy określa, że przez badania archeologiczne rozumiemy „*działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego*”. W myśl art. 6 ust. 3 tejże ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, „*zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) cmentarzyskami,*
- c) kurhanami,*
- d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej*”.

GPONZ, zgodnie z art. 87 ust. 2, pkt 2 tejże ustawy, ma na celu w szczególności „*uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej*”.

Na terenie gminy Świerczów zlokalizowanych jest 51 rozpoznanych stanowisk archeologicznych. Największe ich skupisko znajduje się w Dąbrowie. Najstarsze ślady pobytu człowieka i osadnictwa na terenie gminy pochodzą z epoki kamienia. Przewagę wykazują stanowiska związane z epoką brązu (kulturą łużycką) i średniowieczne. Dwa stanowiska archeologiczne w miejscowości Zbica (stan. B i C) nie zostały określone chronologicznie. W przyszłości należy doprecyzować ich chronologię. Wymagało to będzie głębszego sięgnięcia do archeologicznej literatury tematu, a być może i przeprowadzenia sondażowych badań terenowych.

Z 51 stanowisk archeologicznych rozpoznanych na terenie gminy Świerczów 20 zostało wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego.

Najcenniejszym stanowiskiem archeologicznym wydaje się grodzisko wczesnośredniowieczne na terenie wsi Miejsce (stan. 1). Założenie obronne stanowiło dwuczłonową warownię typu nizinnego, zlokalizowaną na łagodnym (częściowo sztucznym) wyniesieniu terenu, wśród mokradeł. Główną część warowni stanowił stożkowaty kopiec (typu motte), na planie zbliżonym do koła, o średnicy 40x50 m i wysokości 3 m, otoczony był pierwotnie fosą, której relikty nadal są widoczne w terenie. Od strony wschodniej, południowej i zachodniej znajdował się drugi człon założenia obronnego, oddzielony od grodu typu motte fosą. Podczas powierzchniowych badań archeologicznych znaleziono w tamtym rejonie

m.in. kilkaset fragmentów średniowiecznej ceramiki, polepę, kości zwierzęce, belt (grot pocisku do kuszy), gwoździe oraz sztabkę żelaza.

Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Świerczów wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego

1. Dąbrowa, stan. 1 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-70/68.
2. Dąbrowa, stan. 2 – stanowisko nieokreślone, średniowiecze. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-54/66.
3. Dąbrowa, stan. 3 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-55/66.
4. Dąbrowa, stan. 4 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-71/68.
5. Dąbrowa, stan. 5 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-56/66.
6. Dąbrowa, stan. 8 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-72/68.
7. Dąbrowa, stan. 10 – osada, kultura przeworska. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-640/84.
8. Dąbrowa, stan. 13 – stanowisko nieokreślone, mezolit, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-88/68.
9. Dąbrowa, stan. 21 – osada, kultura łużycka. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-589/81.
10. Dąbrowa, stan. 22 – osada, kultura łużycka. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-632/84.
11. Dąbrowa, stan. 25 – osada /?/, kultura przeworska. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-639/84.
12. Dąbrowa, stan. 27 – osada, kultura przeworska. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-633/84.
13. Grodziec, stan. 2 – osada, kultura łużycka, kultura przeworska. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-888/90.

14. Miejsce, stan. 1 – grodzisko, średniowiecze (XII-XIII w.). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-137/68.
15. Miejsce, stan. 2 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-57/66.
16. Miejsce, stan. 3 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-58/66.
17. Starościn, stan. 5 – osada, kultura łużycka. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-588/81.
18. Świerczów, stan. 1 – stanowisko nieokreślone, mezolit. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-87/68.
19. Świerczów, stan. 8 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu), okres wpływów rzymskich. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-59/66.
20. Świerczów, stan. 9 – stanowisko nieokreślone, kultura łużycka (epoka brązu). Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-60/66.

Wykaz pozostałych stanowisk archeologicznych rozpoznanych na terenie gminy Świerczów

1. Bielice, stan. A – osada z okresu wpływów rzymskich, znajdująca się na północ od wsi, na trasie Kluczborskiej Strugi, na północ od cieku prawego dopływu rzeki, około 500 m na południe od punktu wys. 149,0, leżącego na polnej drodze prowadzącej z Przygorzela do Bielic. Zlokalizowana na działkach gruntowych nr 22/3, 26/4, 27/2.
2. Bielice, stan. B – osada kultury łużyckiej, położona na północ od wsi, na południowo-zachodnim skraju lasu, na północ od centrum Bielic, około 100 m na zachód od koryta rzeki. Zlokalizowana na działce gruntowej nr 32/1.
3. Bielice, stan. C – stanowisko kultury łużyckiej, położone na polach ornych sąsiadujących od zachodu za budynkiem szkoły i leżących w kącie utworzonym przez drogę prowadzącą do Karłowic i prostopadłą do niej, prowadzącą do Starej Kuźni, poprzez most na rzece. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 149,150,166.

- 4.** Dąbrowa, stan. B – osada kultury łużyckiej, położona na polu ornym, leżąca w kącie utworzonym przez las rosnący na północ od szosy Świerczów-Dąbrowa i na wschód od granicy administracyjnej wsi Świerczów i Dąbrowa. Kilkanaście metrów na północny-wschód od głębokiego wyrobiska obecnie porośniętego lasem. Zlokalizowana na działce gruntowej nr 395.
- 5.** Dąbrowa, stan. C – stanowisko średniowieczne z XIII-XIV wieku, położone na polu ornym, pomiędzy lasem rosnącym na północ od drogi Świerczów-Dąbrowa i ciągnącym się od administracyjnej granicy obu wsi, a młodym zagajnikiem, przylegających do w/w lasu, ale na północ od pola, na którym zlokalizowano stanowisko. Zlokalizowane na działce gruntowej nr 400.
- 6.** Dąbrowa, stan. D – osada kultury przeworskiej, położona na polu ornym przy szosie Świerczów-Dąbrowa, około 700 m na wschód od administracyjnej granicy obu wsi. Zlokalizowana na działkach gruntowych nr 401 i 402.
- 7.** Dąbrowa, stan. E – stanowisko kultury łużyckiej, położone na prawej trasie Stobrawy, na polach ornym około 250 m na północ od wsi, w którym tor kolejowy przecina szosę Świerczów-Dąbrowa, nieopodal dużego, obecnie nieczynnego wyrobiska, na trasie przebiegu rowu przeciwczołgowego. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 293,308 oraz 289.
- 8.** Dąbrowa, stan. F – stanowisko średniowieczne, położone na polu ornym, znajdującym się na trasie przebiegu wału przeciwczołgowego, na północno-zachodnich peryferiach Dąbrowy, około 400 m na północny-wschód od toru kolejowego. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 294,295/3 i 304.
- 9.** Dąbrowa, stan. G – stanowisko kultury łużyckiej z okresu halsztackiego, położone na polu ornym, przy drodze prowadzącej z centrum Dąbrowy na północ, do Biestrzykowic. Na odcinku wału przeciwczołgowego w miejscu, gdzie przecina on w/w polną drogę, około 200 m na północ od skrzyżowania i za zabudowaniami gospodarczymi leżącymi przy tym skrzyżowaniu. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 296,298.
- 10.** Dąbrowa, stan. H – stanowisko kultury przeworskiej oraz z okresu średniowiecza, położone na polu ornym, na tarasowato odpadającym zboczu wzniesienia leżącego na północ od zawartej zabudowy wsi, na północ od zabudowań leżących przy szosie do Starościna.

- 11.** Dąbrowa, stan. I – stanowisko kultury przeworskiej i z okresu średniowiecza, położone na polu ornym, na stoku wzniesienia ciągnącego się wzdłuż szosy Świerczów-Starościna, na północ od zwartej zabudowy wsi, na północny-zachód od lasu rosnącego przy w/w drodze do Starościna. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 60 i 60/1.
- 12.** Dąbrowa, stan. J – stanowisko średniowieczne z XIII-XIV wieku, położone na polu ornym, na zachód od szosy Świerczów-Dąbrowa, i miejsca gdzie krzyżuje się ona z torem kolejowym, obok podmurówki będącej pozostałością polnej stodoły. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 371, 377, 378.
- 13.** Dąbrowa, stan. K – stanowisko z okresu średniowiecza, położone na polu ornym, leżącym na północny-zachód od cmentarza, przy drodze do Starościna, pomiędzy ostatnimi zabudowaniami leżącymi po prawej stronie drogi. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 201/5, 203.
- 14.** Dąbrowa, stan. L – stanowisko z epoki kamienia, położone daleko na północny-wschód od zabudowań wsi, na polach leżących wśród lasu, około 500 m na wschód od szosy Dąbrowa-Starościna i leżącego na niej punktu wys.160,0, obok dwu piaszczystych wydm porośniętych lasem. Zlokalizowane na działce gruntowej nr 1313/1.
- 15.** Dąbrowa, stan. N – stanowisko kultury łużyckiej i z okresu średniowiecza, położone na polu ornym, pomiędzy torem kolejowym a drogą prowadzącą ze wsi do stacji kolejowej, ok.250 m na północ od w/w stacji. Zlokalizowane na działce gruntowej nr 810.
- 16.** Dąbrowa, stan. O – stanowisko kultury łużyckiej i z okresu średniowiecza, położone na południowo-wschodnim stoku wydmy opadającej na łąki trasy, około 100 m na wschód od stanowiska N i na południe od piaszkowni leżącej przy drodze do stacji PKP. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 800, 801.
- 17.** Dąbrowa, stan. R – stanowisko wczesnośredniowieczne, położone na niewielkiej piaszczystej wydmie, zalegającej na terenie międzyrzecza Stobrawy i Bogacicy, przy drodze polnej prowadzącej z południowego krańca wsi na południowy-wschód i południe, przez punkt wys. 153,0 i 152,0, aż do samego koryta rzeki Bogacicy. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 1529/1, 1541,1537, 1538.
- 18.** Dąbrowa, stan. U – stanowisko z okresu średniowiecza, położone na polu ornym, przy torze kolejowym i przylegające od południa do piaszczystej i zalesionej wydmy,

około 500 m na południe od stacji PKP. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 546/1, 548, 549.

19. Miejsce, stan. A – osada kultury łużyckiej, położone na polach ornych, w odległości 500 m na zachód od zawartej zabudowy wsi oraz punktu wys. 149,0 leżącego na wiejskiej ulicy.

20. Miejsce, stan. B – stanowisko średniowieczne, położone w zachodniej części wsi Miejsce, nad podmokłym terenem łąkowym, z którego woda spływa do Kluczborskiej Strugi powyżej przysiółka Pogorzele, w odległości około 1000 m na północny-wschód od w/w przysiółka i około 2000 m na zachód od młyna we wsi Miejsce.

21. Miejsce, stan. E – stanowisko średniowieczne, położone na wierzchołku piaszczystej wydmy otoczonej podmokłym łąkowym obniżeniem, na północ od drogi polnej wiodącej od szosy na zachód do przysiółka Pogorzele, w odległości około 700 m na zachód od szosy i południa krańca wsi Miejsce.

22. Miejsce, stan. F – osada produkcyjna kultury łużyckiej, położona na polu ornym, na wierzchołkach piaszczystych wydm poprzedzielanych podmokłymi, łąkowymi obniżeniami w dorzeczu Stobrawy i Kluczborskiego Strumienia, około 370 m na zachód od młyna na Kluczborskim Strumieniu, stanowiącego południowy kraniec wsi Miejsce; od południa do stanowiska przylega grobla biegnąca tutaj równolegle do szosy.

23. Miejsce, stan. G – stanowisko średniowieczne, położone na polu ornym, w południowej części wsi, wśród zabudowań. Od północy przez ulicę graniczy z kościołem, od wschodu pole ogranicza rów z wodą, a od zachodu zabudowania gospodarskie. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 411 i 412.

24. Osiek Duży, stan. A – stanowisko kultury łużyckiej i z okresu średniowiecza, położone na piaszczystej wydmie, wzdłuż osi północ-południe, i przylega do zabudowań przysiółka Osiek Mały. Piaskownia zlokalizowana na działkach gruntowych nr 5, 15, 8/2, 16.

25. Staroścín, stan. A – osada średniowieczna, położona na kompleksie piaszczystych wydm porośniętych lasem, pomiędzy nimi podmokłe łąki, na południe od wsi, na polu ornym. Zlokalizowana na działce gruntowej nr 213/2.

26. Staroścín, stan. B – stanowisko z epoki kamienia, położone na kompleksie piaszczystych wydm porośniętych lasem, pomiędzy nimi podmokłe łąki, na południe od wsi, na polach ornych, na południe od lasu porastającego kulminację wydmy,

na południowo-wschodnim stoku tejże wydmy, przy drodze polnej prowadzącej do kościoła, na południe, około 600 m na południe, w linii prostej od w/w kościoła. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 211, 213.

27. Świerczów, stan. A – stanowisko średniowieczne, położone na wschód od parceli, na której stoi kościół w Świerczowie, po prawej stronie szosy Opole-Namysłów.

28. Świerczów, stan. B – stanowisko średniowieczne, położone na polu ornym przylegającym od północy do szosy Świerczów-Dąbrowa, kilkadziesiąt metrów przed lasem rosnącym po tej samej stronie drogi. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 244/2, 245/1, 245/2.

29. Zbica, stan. A – stanowisko kultury łużyckiej oraz z okresu średniowiecza, położone na piaszczystej wydmie, na wschód od centrum wsi, punkt wys. 159,0 obecnie piaskownia. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 62, 63, 73.

30. Zbica, stan. B – stanowisko nieokreślone chronologicznie, położone na południowy-zachód od wsi, nad Stobrawą, w odległości około 500 m od ostatnich zabudowań wsi. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 102, 103, 104, 105.

31. Zbica, stan. C – stanowisko nieokreślone chronologicznie, położone na północny-zachód od wsi, przy dolnej drodze prowadzącej ze Zbicy do przysiółka Wołcz, leżącego na prawym brzegu Kluczborskiego Strumienia, w odległości około 700 m od centrum wsi Zbica. Zlokalizowane na działkach gruntowych nr 24, 25, 29.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia zabytkowe wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.). Sposób i tryb wydawania pozwoleń na prace reguluje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2018 r., poz. 1609).

Ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno prowadzić do ochrony walorów kulturowych w prawie miejscowym. Obecnie w gminie Świerczów nie ma prawnie usankcjonowanych stref konserwatorskich (poza archeologicznymi), występujące jednak zasoby kulturowe i krajobrazowe, które proponuje się objąć ochroną konserwatorską. Zaleca się ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej dla wydzielonych fragmentów zabudowy we wsiach: Bąkowice, Bielice, Biestrzykowice, Dąbrowa, Gola, Grodziec, Miejsce, Świerczów i Staroścín.

Wyodrębnia się strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Jest to strefa ochrony kompleksowej („pełnej”), obejmująca obszar, na którym elementy układu przestrzennego, czyli rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Obszar taki ma szczególne znaczenie pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W obrębie strefy „A” wszelkie prace budowlane i urbanistyczne są dozwolone jedynie po uzyskaniu akceptacji WKZ. W obrębie tej strefy istnieje obowiązek uzgadniania wszelkich prac budowlanych z WKZ, zakaz wznoszenia bez takich uzgodnień zabudowy, szczególnie wysokiej (ponad 2 kondygnacje) lub uniemożliwiającej właściwą ekspozycję obiektów zabytkowych, a także zmian w układach urbanistycznych. Takiej zgody wymagają także prace remontowe obiektów zabytkowych i prace ziemne.

Walory kulturowe chronione są prawem miejscowym, poprzez ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Obecnie w gminie Świerczów nie ma prawnie usankcjonowanych stref konserwatorskich. Występujące zasoby kulturowe i krajobrazowe proponuje się jednak objąć ochroną konserwatorską. Zaleca się ustanowienie dla wydzielonych fragmentów zabudowy w Bąkowicach, Bielicach, Biestrzykowicach, Dąbrowie, Goli, Grodźcu, Miejscu, Świerczowie i Staroścín strefy ochrony konserwatorskiej lub innej jej odpowiadającej i ujęcie w ewidencji zabytków.

Strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej.

Jest to strefa ochrony częściowej, obejmująca układ przestrzenny w jej obrębie oraz wytypowane obiekty pojedyncze (budynki, budowle) wpisane do rejestru WKZ lub objęte GEZ, wraz z otoczeniem. Zakres ochrony

konserwatorskiej wymaga zachowania brył obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, oraz wystroju architektonicznego w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu, określone na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinny uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania,
- restaurację i modernizację techniczną obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to strefa występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego WKZ, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia. Na terenie gminy Świerczów strefa „W” obejmuje 20 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego.

Strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Jest to strefa prawdopodobnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim zgłoszeniu i uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. Na terenie gminy Świerczów strefa „OW” obejmuje 31 stanowisk archeologicznych.

Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (np. szlaki komunikacyjne, lasy, ciek wodne itp.), wobec których jakiegokolwiek ingerencje winny być uzgadniane z właściwym terytorialnie Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

GEZ spełnia wymogi zawarte w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu

zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661).

Na terenie gminy Świerczów znajdują się 298 obiekty zabytkowe, ujęte w GEZ, w tym 22 rejestrowe. Wykaz zabytków stanowi aneks numer 1, tabela A oraz numer 2, tabela A, załączone do rozdziału 12. Zdecydowaną większość zabytków nierejestrowych stanowią obiekty mieszkalne. Następnie budynki gospodarcze oraz obiekty sakralne (w tym plebanie). Różnorakie obiekty sklasyfikowane jako inne (np. szkoły, przedszkola, świetlice, poczty, trafostacje, obiekty kolejowe, ogrodzenia, remizy i inne) stanowią 9%. Wg aktualnego stanu z 2017 r. z rejestru zabytków wykreślono dwa obiekty: 1) budynek gospodarczy i stajnię nr 33 w Goli (nr 407/58 z 15.06.1958 r.); oraz 2) stajnię w Biestrzykowicach (nr 1099/66 z 20.01.1966 r., nie istnieje). Wpisano natomiast dnia 7 kwietnia 2016 r. do rejestru kościoł Wniebowstąpienia Pana Jezusa w Miejscu (nr A-251/2016).

Wójt Gminy Świerczów Zarządzeniem Nr 283/2014 z dnia 19 lutego 2014 r. w załączniku opublikował wykaz kart adresowych zabytków nieruchomości wyłączonych z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Świerczów. Po wyłączeniu pozostało 276 zabytków ujętych w ewidencji zabytków. Wyłączone zostały następujące zabytki:

Bąkowice:

1. Dom ul. Główna Nr 6 – obiekt nie istnieje;
2. Dom ul. Główna Nr 12 – obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
3. Stodoła ul. Główna Nr 13 – obiekt nie istnieje;
4. Dom ul. Główna Nr 61 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
5. Świetlica wiejska ul. Główna Nr 75 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
6. Szkoła Podstawowa, ul. Szkolna Nr 6 – obiekt mylnie datowany na ok. 1935 r., w rzeczywistości został wybudowany i oddany do użytku w roku 1958 (kronika szkoły);

Bielice:

1. Dom Nr 23 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Biestrzykowice:

1. Wiejskie Centrum Kultury i Rekreacji, Remiza OSP (dawna szkoła) ul. Główna Nr 6 – obiekt nie posiada wyższych niż przeciętne wartości architektoniczno – historycznych, naukowych lub artystycznych, pierwotnie obiekt parterowy (przedwojenne widokówki) po spaleniu w

okresie II wojny światowej odbudowany już jako piętrowy w latach 50-tych XX w. oddany do użytku

1 września 1950 r. (Kronika Parafii Biestrzykowice 1945-2012, str. 222, Namysłów 2013);

2. Dom ul. Lipowa Nr 5-6 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
3. Spichlerz - obiekt nie istnieje, był zlokalizowany na terenie zespołu pałacowo – parkowego;

Dąbrowa:

1. Dom ul. Kręta Nr 1 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
2. Dom ul. Podhalańska Nr 4 (na karcie GEZ omyłkowo ul. Podhalańska Nr 2) – obiekt w ruinie, nie posiada wyższych niż przeciętne wartości architektoniczno – historycznych, Decyzja PINB o rozbiórce;
3. Dom ul. Sosnowa Nr 14 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
4. Dom ul. Kuźnicka Nr 2 – obiekt nie istnieje;
5. Stodoła w zespole folwarcznym ul. Szkolna – obiekt nie istnieje;
6. Dom ul. Kolejowa Nr 23 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
7. Dom ul. Podhalańska Nr 15 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Gola:

1. Dom Nr 10 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Grodziec:

1. Dom Nr 19 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
2. Dom Nr 24 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Kuźnica Dąbrowska:

1. Dom w zespole folwarcznym – obiekt nie istnieje;

Miejsce:

1. Dom ul. Wiejska Nr 1A - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
2. Dom ul. Wiejska Nr 19 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Miodary:

1. Budynek gospodarczy ul. Brzozowa obok Nr 6 – obiekt nie istnieje;
2. Dom ul. Główna Nr 24 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
3. Dom ul. Główna Nr 28 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
4. Dom ul. Główna Nr 52 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Staroścín:

1. Budynek gospodarczy ZUW, ul. Kluczborska 13 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

2. Dom (dawna gospoda), ul. Łąkowa 3 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
3. Dom ul. Opolska Nr 20 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
4. Dom ul. Opolska Nr 37 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Świerczów:

1. Budynek gospodarczy ul. Brzeska Nr 46 – obiekt nie istnieje;
2. Dom ul. Brzeska Nr 51 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
3. Budynek gospodarczy ul. Brzeska Nr 51 – obiekt nie istnieje;
4. Dom ul. Brzeska Nr 57 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
5. Dom, ul. Brzeska Nr 58 B - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
6. Dom ul. Brzeska Nr 60 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
7. Dom, ul. Kręta 3-5 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
8. Budynek mieszkalno – gospodarczy, ul. Opolska 11 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
9. Dom ul. Szkolna Nr 6 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;

Wężowice:

1. Dom Nr 10 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe;
2. Świetlica wiejska Nr 24 - obiekt przebudowany zatracił cechy zabytkowe i nie posiada wyższych niż przeciętne wartości architektoniczno - historycznych;

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Gmina Świerczów charakteryzuje się stosunkowo dużym nasyceniem obiektami zabytkowymi, reprezentującymi różne epoki i formacje stylowe, zazwyczaj przedstawiając wysoki poziom artystyczny. Są to przede wszystkim kościoły, plebanie, zespoły pałacowe, dworskie i parkowe, budynki mieszkalne i gospodarcze oraz założenia cmentarne. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. Okres po II wojnie światowej nie przyniósł zasadniczych zmian w historycznie ukształtowanych układach zabudowy poszczególnych miejscowości.

Jak już wcześniej zaznaczono do najcenniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy Świerczów należą zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe w Bąkowicach, Biestrzykowicach, Dąbrowie i Staroście oraz kościoły

w Bąkowicach, Biestrzykowicach, Dąbrowie, Świerczowie i Miejscu. Najwyższe znaczenie dla gminy mają 24 obiekty wpisane do rejestru Opolskiego WKZ i je należy szczególnie chronić.

Każda ze wsi gminnych posiada obiekty zabytkowe. Największym ich nasyceniem charakteryzuje się sołectwo Dąbrowa, następnie miejscowości: Bąkowice, Miejsce, Miodary, Staroścín, Biestrzykowice, Świerczów i Gola. Najmniejszym nasyceniem obiektami zabytkowymi charakteryzują się natomiast: Wężowice, Kuźnica Dąbrowska, Bielice, Grodziec, Pieczyska, Osiek Duży i Zbica.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Potencjalne zagrożenie może stanowić postępująca dewastacja wielu założeń pałacowo-dworskich, znajdujących się na terenie gminy Świerczów. Niewątpliwie problemem mogą okazać się sprawy własnościowe, gdyż wiele z tych obiektów znajduje się obecnie w rękach prywatnych. Należy dążyć jednak do przywrócenia tym obiektom świetności. Podobnie sytuacja wygląda z większością parków, które w wielu wypadkach zatraciły swój uporządkowany, regularny charakter. Wymagają one poddania procesom rekultywacji. Należy zwrócić uwagę, czy nie dochodzi do bezprawnego wycinania elementów składowych uporządkowanych zespołów zieleni zabytkowej.

Należałoby ocenić wpływ drogi wojewódzkiej 454 Namysłów-Opole na znajdujące się w obrębie jej oddziaływania zabytki, w związku z ruchem tranzytowym. Należy zwrócić uwagę na ochronę kościołów, poprzez ich zabezpieczenie przed pożarami i kradzieżami zabytków ruchomych.

Obszar gminy Świerczów jest słabo rozpoznany pod względem archeologicznym. Taki stan rzeczy należy wiązać ze znacznie ograniczoną dostępnością terenu do badań. Występują na terenie gminy duże, zwarte kompleksy leśne oraz rozległe tereny podmokłe. Słabe rozpoznanie stanowisk archeologicznych może wiązać się z potencjalnym zagrożeniem zniszczeniem. Należy także zwrócić uwagę na ochronę już rozpoznanych stanowisk, przeciwdziałając m.in. amatorskim poszukiwaniom prowadzonym z wykorzystaniem sprzętu do poszukiwań.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Priorytetem programu jest wskazanie konieczności ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków WKZ, dla których obowiązują przepisy Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wskazuje się zachowanie i ochronę obiektów wpisanych do GEZ (objętych ochroną konserwatorską), dla których szczegółowe zasady ochrony określa się na etapie planu miejscowego. GPONZ wyznacza ponadto, jako główny cel opiekę i ochronę zabytków oraz poprawę ich stanu, realizowane poprzez:

- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. Postulat ten dotyczy w pierwszej kolejności, wpisanego do rejestru WKZ, pałacu w Biestrzykowicach. Budynek w ostatnich latach został zdewastowany, zniszczono zabytkowe kominki, sztukaterie, zburzono nawet część ścian działowych. Założenie wymaga natychmiastowej interwencji.
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów krajobrazu kulturowego. Dotyczy to w pierwszej kolejności pasm krajobrazowych w Bąkowicach, Biestrzykowicach i Dąbrowie.
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Dotyczy to zabytków we wszystkich miejscowościach gminy Świerczów.
- Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi strategicznej. Dotyczy to uwzględnienia powyższej problematyki w dokumentach strategicznych gminy.
- Włączenie w większym zakresie do działań strategicznych gminy problemów ochrony zabytków.

GPONZ zwraca uwagę na konieczność ochrony zabytków archeologicznych. Przy podejmowaniu działań inwestycyjnych związanych z robotami ziemnymi w obrębie zabytku wymagane jest przeprowadzenie badań archeologicznych. Wymagają one specjalistycznego nadzoru, w szczególności zabytki znajdujące się w rejestrze. Projekty inwestycyjne zlokalizowane w obrębie lub pobliżu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z Opolskim WKZ, w celu uzyskania pozwolenia konserwatorskiego.

GPONZ jest instrumentem mającym stanowić wsparcie merytoryczne zadań statutowych gminy, związanych z przekształceniami i rehabilitacją przestrzeni kulturowych. Będzie to stanowić nie tylko realizację postulatów związanych z poprawą historycznego wizerunku gminy Świerczów, ale również jakości życia mieszkańców i aktywizacją społeczności lokalnej.

7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Zasadnym jest objęcie strefą ochrony konserwatorskiej wydzielonych fragmentów zabudowy we wsiach: Bąkowice, Bielice, Biestrzykowice, Dąbrowa, Gola, Grodziec, Miejsce, Świerczów i Staroścín. Działania te powinny znaleźć odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych gminy Świerczów. W wymienionych miejscowościach należy rozpoznać historyczne układy ruralistyczne, których początki mogą sięgać XIII w. (założenia w typie ulicówki lub rzędówki /?/).

Na terenie gminy zlokalizowane są parki dworskie, sklasyfikowane jako zabytki kultury, cztery z nich ujęte są w rejestrze WKZ (Bąkowice, Biestrzykowice, Dąbrowa i Staroścín). Są one zaniedbane, częściowo zatraciły pierwotny, uporządkowany charakter i wymagają rewitalizacji. Należy opracować koncepcję nowego zagospodarowania i prac modernizacyjnych na tych terenach. Należy unikać podziałów własnościowych zabytkowych parków, co ułatwi ich ochronę i rewitalizację.

W miejscowościach Bąkowice, Biestrzykowice oraz Dąbrowa proponuje się wytyczenie pasm ochrony krajobrazowej umożliwiających właściwą ekspozycję kościołów jako dominant układu ruralistycznego.

Zabytki objęte ochroną konserwatorską nadal wymagają oznakowania (m.in. poprzez tablice informacyjne), zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie oraz promocji. Częściowo zadania te zostały zrealizowane w ramach projektu partnerskiego pn. *„Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego na obszarze Stobrowskiej Strefy Rehabilitacji i Rekreacji – część północna”*.

7.3. Zadania programu opieki nad zabytkami

Proponowane zadania programu opieki nad zabytkami zasadniczo nie uległy zmianie w ostatnich latach. Przedstawiono je w poniższych tabelach.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja lub zmiana sposobu wykorzystania nieużytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji, • Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (parków, cmentarzy, nieczynnych cmentarzy), • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczenie przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków).
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych (tzw. uchwała krajobrazowa), • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni (parkach, cmentarzach, nieczynnych cmentarzach).

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w planach zagospodarowania przestrzennego, • Walka z samowolami budowlanymi, • Ochrona ekspozycji o dużych wartościach kulturowych.
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja GEZ, • Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozproszeniu poprzez ochronę historycznego układu szlaków komunikacyjnych, podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy.

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie informacji o zabytkach gminy Świerczów na stronie internetowej.
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Wydawanie i wspieranie publikacji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy Świerczów, • Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach oraz dobrych praktyk projektowych przy zabytkach.

<p>Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie bieżącego monitoringu i weryfikacji obiektów zabytkowych uwzględnionych w GEZ.
---	--

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w GPONZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **Instrumentów prawnych.** Wynikają one z przepisów ustawowych, w tym np. uchwalanych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świerczów, wnioskowanie o wpisy do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych (w tym WKZ).
- **Instrumentów finansowych.** Zakładają one finansowanie lub współfinansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy Świerczów, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania i inne.
- **Instrumentów koordynacji.** Zakładają one działania poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju i innych, współpracę z organizacjami wyznaniowymi i kościołami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.
- **Instrumentów społecznych.** Zakładają one działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi związanymi z ochroną i opieką nad zabytkami.
- **Instrumentów kontrolnych.** Zakłada aktualizację GEZ, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Podkreślić należy, że wachlarz instrumentów może być modyfikowany, w zależności od dynamicznie zmieniającej się sytuacji.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na wójta obowiązek sporządzenia co dwa lata sprawozdania z realizacji GPONZ, które przedstawia radzie gminy. Wykonanie sprawozdania należy poprzedzić oceną poziomu realizacji GPONZ, która powinna uwzględniać następujące zagadnienia:

- Wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania GPONZ,
- Efektywność zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania GPONZ.

Proponuje się następujące kryteria i wskaźniki oceny realizacji zadań, które zawarto w rozdziale 7, podrozdział 2.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Poziom procentowy wydatków gminy Świerczów na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz obiekty (strefy) objęte pracami,
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi,
- Inne.

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom procentowy objęcia terenu gminy Świerczów wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi,
- Inne.

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- Liczba opracowanych i wydanych wydawnictw,
- Inne.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD

ZABYTKAMI

Poza środkami własnymi gminy Świerczów jednostki samorządowe mają możliwość pozyskiwania szeregu środków zewnętrznych. Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowania na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami można uzyskać na poniższych stronach internetowych:

- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Ochrona zabytków”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Ochrona zabytków archeologicznych”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Dziedzictwo kulturowe”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Kultura ludowa i tradycja”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Infrastruktura kultury”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu „Kultura cyfrowa”,
- www.gov.pl/web/mswia/fundusz-kościelny – informacje dotyczące „Funduszu kościelnego”,
- www.regionalne.gov.pl – informacje dotyczące Regionalnych Programów Operacyjnych,
- www.pois.gov.pl – informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”,
- www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php – informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-privatnym,
- Inne.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które to są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowania.

Najpoważniejszym zadaniem realizowanym w ostatnich latach z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami w gminie Świerczów był projekt dofinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, w ramach poddziałania 5.3.1 Dziedzictwo kulturowe i kultura, pn. „Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego na obszarze Stobrawskiej Strefy Rehabilitacji i Rekreacji – część północna”. W ramach zadania wykonany został m.in. remont kościoła pw. św. Jadwigi w Dąbrowie (m.in. naprawy dachów – wieża, renowacji stolarki okiennej czy utwardzenia terenu wokół kościoła). Wykonywany został także remont kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Świerczowie. W ramach prac konserwatorskich przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Biestrzykowicach wykonano m.in. renowacji elewacji kościoła, renowacje stolarki okiennej, a także prace konserwatorskie przy płycie epitafijnej Ewy von Poser. Prace remontowe kościoła pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa w Miejscu zakładały m.in. na remontach zabytkowych kościołów. Prace przy kościele w Miejscu zostały zakończone. Wykonano m.in. nowe pokrycie dachowe, obróbki blacharskie, montaż instalacji odgromowej. Wykonano również podjazd dla osób z niepełnosprawnościami.

12. ANEKSY

Aneks nr 1

ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

A. GMINA ŚWIERCZÓW

LP	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT I ADRES	DATA POWSTANIA	NR DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU
----	-------------	----------------	----------------	---------------------------------

1.	Bąkowice	kościół parafialny p.w. św. Anny	1837-1839, 1914 r.	1100/66 z 04.02.1966 r.
2.	Bąkowice	dwór	XVIII/XIX w.	907/64 z 26.05.1964 r.
3.	Bąkowice	park	XVIII/XIX w.	32/78 z 17.11.1978 r. oraz 184/50 z 31.05.1950 r.
4.	Biestrykowice	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	1639, 1839 r.	1101/66 z 04.02.1966 r.
5.	Biestrykowice	zespół dworski: dwór	XVIII w.	1099/66 z 20.01.1966 r.
6.	Biestrykowice	zespół dworski: park	XVIII w.	1099/66 z 20.01.1966 r., 33/78 z 17.11.1978 r. oraz 185/50 z 31.05.1950 r.
7.	Biestrykowice	oficyna dworska w zespole pałacowym	pocz. XX w.	2013/76 z 13.03.1976 r.
8.	Dąbrowa	kościół filialny p.w. św. Jadwigi	1600, 1892 r.	1103/66 z 04.02.1966 r.
9.	Dąbrowa	park	XIX w.	46/80 z 28.04.1980 r.
10.	Miejsce	cmentarz żydowski	2. poł. XVIII w. - 1939 r.	239/90 z 05.02.1990 r.
11.	Miejsce	kościół filialny pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa	1925-1927	A-251/2016 z 7.04.2016 r.
12.	Miejsce	dwór z fosą	XVI/XVII, 3 ćw. XIX w.	2189/88 z 28.12.1988 r.
13.	Miodary	dom i sklep (d. mleczarnia)	1825 r.	1632/66 z 21.09.1966 r.
14.	Miodary	dom nr 2 (aktualnie ul. Brzozowa 4-4A – czworak)	1 poł. XIX w.	1633/66 z 21.09.1966 r.
15.	Miodary	dom nr 3 (aktualnie ul. Brzozowa 4-4A – czworak)	XIX w.	1634/66 z 21.09.1966 r.
16.	Miodary	dom nr 4 (aktualnie ul. Brzozowa 4-4A – czworak)	XIX w.	1635/66 z 21.09.1966 r.
17.	Miodary	dom nr 5 (aktualnie ul. Brzozowa 4-4A – czworak)	XIX w.	1636/66 z 22.09.1966 r.
18.	Staroścín	kapliczka przydrożna z figurką Jana Nepomucena	1 poł. XIX w.	375/58 z 15.06.1958 r. (wypis z księgi rejestru)
19.	Staroścín	zamek-pałac	1604 r., XVIII, XX w.	312/58 z 01.03.1958 r. (wypis z księgi rejestru)
20.	Staroścín	oficyna pałacowa	XIX w.	1945/70 z 06.02.1970 r.
21.	Staroścín	park	pocz. XIX w.	100/84 z 30.01.1984 r.

22.	Świerczów	kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	1923-1924 r.	44/2006 z 16.03.2006 r.
-----	-----------	---	--------------	----------------------------

Aneks nr 2

POZOSTAŁE ZABYTKI UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

A. GMINA ŚWIERCZÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
1.	Bąkowice	bramka w ogrodzeniu kościoła	-	-
2.	Bąkowice	plebania	ul. Główna	-
3.	Bąkowice	zespół dworski: oficyna	-	-
4.	Bąkowice	zespół dworski: budynek mieszkalno-gospodarczy	-	-
5.	Bąkowice	zespół dworski: obora	-	-
6.	Bąkowice	zespół dworski: spichlerz	-	-
7.	Bąkowice	zespół dworski: staw hodowlany	-	-
8.	Bąkowice	poczta	ul. Główna	-
9.	Bąkowice	remiza strażacka	ul. Główna	-
10.	Bąkowice	Dom Ludowy	ul. Główna 41-43	-
11.	Bąkowice	dom	ul. Główna 8	-
12.	Bąkowice	dom	ul. Główna 11	-
13.	Bąkowice	dom	ul. Główna 14	-
14.	Bąkowice	dom	ul. Główna 19	-
15.	Bąkowice	dom	ul. Główna 21	-
16.	Bąkowice	dom	ul. Główna 25	-
17.	Bąkowice	dom	ul. Główna 28	-
18.	Bąkowice	dom	ul. Główna 29	-
19.	Bąkowice	dom	ul. Główna 31	-
20.	Bąkowice	dom	ul. Główna 40	-
21.	Bąkowice	dom	ul. Główna 42	-
22.	Bąkowice	dom	ul. Główna 46	-
23.	Bąkowice	dom	ul. Główna 48	-
24.	Bąkowice	dom	ul. Główna 50	-
25.	Bąkowice	dom	ul. Główna 52	-
26.	Bąkowice	dom	ul. Główna 53	-
27.	Bąkowice	dom	ul. Główna 54	-
28.	Bąkowice	dom	ul. Główna 56	-
29.	Bąkowice	dom	ul. Główna 73	-
30.	Bąkowice	dom	ul. Główna 79	-
31.	Bąkowice	dom	ul. Główna 81	-
32.	Bąkowice	dom	ul. Główna	-
33.	Bąkowice	trafostacja	ul. Główna	-
34.	Lipa przys. Bąkowice,	budynek gospodarczy	-	-
35.	Lipa przys. Bąkowice,	stodoła	-	-
36.	Lipa przys. Bąkowice,	obora	-	-
37.	Bąkowice	Krzyż przydrożny z 1908 r.	Przy drodze z	-

			Bąkowiec do Przygorzela	
38.	Biestrykowice	kolumna, znajdująca się w pobliżu kościoła parafialnego p. w. Wniebowzięcia NMP	-	-
39.	Biestrykowice	bramka w ogrodzeniu wokół kościoła	-	-
40.	Biestrykowice	dom - czworak	ul. Ludowa 36-36a	-
41.	Biestrykowice	dom - czworak	ul. Ludowa 44-46	-
42.	Biestrykowice	gorzelnia	ul. Ludowa 44-46	-
43.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 44-46	-
44.	Biestrykowice	kuźnia	ul. Ludowa 44-46	-
45.	Biestrykowice	stajnia	ul. Ludowa 44-46	-
46.	Biestrykowice	obora	ul. Ludowa 44-46	-
47.	Biestrykowice	brama	ul. Ludowa 44-46	-
48.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 44-46	-
49.	Biestrykowice	trafostacja	ul. Ludowa 44-46	-
50.	Biestrykowice	dom	ul. Główna 7	-
51.	Biestrykowice	dom	ul. Główna 3	-
52.	Biestrykowice	budynek gospodarczy	ul. Ludowa 1a	-
53.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 1a	-
54.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 5	-
55.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 7	-
56.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 9-11	-
57.	Biestrykowice	dom	ul. Ludowa 15	-
58.	Biestrykowice	dom	ul. Spacerowa	-
59.	Biestrykowice	trafostacja	ul. Łączna	-
60.	Bielice	świątelnia wiejska	15	-
61.	Bielice	dom	6	-
62.	Bielice	dom	8	-
63.	Bielice	dom	12	-
64.	Bielice	dom	16	-
65.	Bielice	dom	30	-
66.	Bielice	budynek gospodarczy na terenie stawów hodowlanych	-	-
67.	Bielice	śluz na terenie stawów hodowlanych	-	-
68.	Dąbrowa	kapliczka	ul. Główna 31	-
69.	Dąbrowa	kapliczka	ul. Kolejowa	-
70.	Dąbrowa	kapliczka przydrożna z pietą	Ul. Podhalańska 18	-
71.	Dąbrowa	ogrodzenie wokół kościoła	-	-
72.	Dąbrowa	ogrodzenie pałacu/parku	-	-
73.	Dąbrowa	zespół folwarczny: dom	ul. Szkolna 3	-
74.	Dąbrowa	zespół folwarczny: spichlerz	ul. Szkolna	-
75.	Dąbrowa	zespół folwarczny: obora	ul. Szkolna	-
76.	Dąbrowa	zespół folwarczny: budynek gospodarczy	ul. Szkolna	-
77.	Dąbrowa	trafostacja	ul. Asfaltowa	-
78.	Dąbrowa	stacja kolejowa	ul. Kolejowa	-
79.	Dąbrowa	dom dróżnika kolejowego	ul. Kolejowa 24	-

80.	Dąbrowa	dom	ul. Kluczborska 7	-
81.	Dąbrowa	dom	ul. Kluczborska 9	-
82.	Dąbrowa	dom	ul. Kluczborska 17	-
83.	Dąbrowa	dom	ul. Kluczborska 22	-
84.	Dąbrowa	dom	ul. Kolejowa 16	-
85.	Dąbrowa	dom	ul. Kolejowa 26b	-
86.	Dąbrowa	dom	ul. Kolejowa 37	-
87.	Dąbrowa	dom	ul. Kuźnicka 1	-
88.	Dąbrowa	dom	ul. Kuźnicka 6	-
89.	Dąbrowa	dom	ul. Podhalańska 19	-
90.	Dąbrowa	dom	ul. Podhalańska 24	-
91.	Dąbrowa	dom	ul. Podhalańska 28b	-
92.	Dąbrowa	dom	ul. Podhalańska 30	-
93.	Dąbrowa	dom	ul. Podhalańska 32	-
94.	Dąbrowa	wiadukt kolejowy	ul. Kluczborska	-
95.	Dąbrowa	dom	Asfaltowa 7	-
96.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 7	-
97.	Dąbrowa	przedszkole	ul. Główna 10	-
98.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 16	-
99.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 22	-
100.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 26a	-
101.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 29	-
102.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 30	-
103.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 31	-
104.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 35	-
105.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 36	-
106.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 37	-
107.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 40	-
108.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 42	-
109.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 43	-
110.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 44	-
111.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 55	-
112.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 58	-
113.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 63	-
114.	Dąbrowa	dom	ul. Główna 67	-
115.	Dąbrowa	Krzyż przydrożny z 1874 r.	Przy drodze Dąbrowa - Biestrzykowice	
116.	Gola	krzyż pokutny	Cmentarz komunalny w Goli	-
117.	Gola	dom	5	-
118.	Gola	dom	7	-
119.	Gola	obora	14	-
120.	Gola	dom	20a	-
121.	Gola	dom	21a	-
122.	Gola	dom	22	-
123.	Gola	dom	23	-
124.	Gola	dom	25	-
125.	Gola	dom	27	-
126.	Gola	dom	30a	-
127.	Gola	dom	33	-

128.	Gola	dom	35	-
129.	Gola	dom	36a	-
130.	Gola	dom	36a-b	-
131.	Gola	dom	42	-
132.	Gola	dom	43	-
133.	Gola	dom	47	-
134.	Gola	dom	49	-
135.	Gola	szkoła	50	-
136.	Gola	dom	55	-
137.	Gola	trafostacja	-	-
138.	Grodziec	świątlica wiejska nr 14	14	-
139.	Grodziec	dom	4	-
140.	Grodziec	dom	9	-
141.	Grodziec	dom	13	-
142.	Grodziec	dom	15	-
143.	Grodziec	dom	20	-
144.	Grodziec	dom	32	-
145.	Kuźnica Dąbrowska	zespół folwarczny: obora	-	-
146.	Kuźnica Dąbrowska	zespół folwarczny: obora	-	-
147.	Kuźnica Dąbrowska	zespół folwarczny: stodoła	-	-
148.	Kuźnica Dąbrowska	budynek gospodarczy	4	-
149.	Kuźnica Dąbrowska	dom	5	-
150.	Kuźnica Dąbrowska	dom	10	-
151.	Kuźnica Dąbrowska	dom	11	-
152.	Kuźnica Dąbrowska	budynek gospodarczy	11	-
153.	Kuźnica Dąbrowska	Stodoła, obok nr 12	11	-
154.	Miejsce	układ ruralistyczny wsi	-	-
155.	Miejsce	cmentarz przykościelny	ul. Namysłowska	-
156.	Miejsce	obora ZGR	-	-
157.	Miejsce	młyn	-	-
158.	Miejsce	remiza	ul. Namysłowska	-
159.	Miejsce	dom	ul. Namysłowska 3	-
160.	Miejsce	dom	ul. Namysłowska 6	-
161.	Miejsce	dom	ul. Namysłowska 17	-
162.	Miejsce	dom	ul. Namysłowska 22	-
163.	Miejsce	budynek gospodarczy w zespole młyna	ul. Namysłowska 9	-
164.	Miejsce	budynek mieszkalno-gospodarczy	ul. Namysłowska 10	-
165.	Miejsce	dom	ul. Parkowa 4	-
166.	Miejsce	dom	ul. Wiejska	-
167.	Miejsce	dom	ul. Wiejska	-

168.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 2	-
169.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 3	-
170.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 4	-
171.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 5	-
172.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 6	-
173.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 7	-
174.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 8	-
175.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 9	-
176.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 11	-
177.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 14	-
178.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 15	-
179.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 18	-
180.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 20	-
181.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 21	-
182.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 23	-
183.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 28	-
184.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 30	-
185.	Miejsce	dom	ul. Wiejska 32	-
186.	Przygorzele przys. Miejsce	dom	2	-
187.	Przygorzele przys. Miejsce	dom	6	-
188.	Przygorzele przys. Miejsce	dom	8	-
189.	Miodary	zespół folwarczny: czworaki	ul. Brzozowa 1	-
191.	Miodary	zespół folwarczny: stodoła	ul. Brzozowa 1	-
192.	Miodary	zespół folwarczny: gorzelnia	ul. Brzozowa 1-4	-
193.	Miodary	dom	ul. Brzozowa 3	-
194.	Miodary	dom	ul. Brzozowa 2-2A	-
195.	Miodary	budynek gospodarczy	ul. Brzozowa 2-2A	-
196.	Miodary	stodoła	ul. Brzozowa 6	-
197.	Miodary	dom	ul. Główna 3	-
198.	Miodary	dom	ul. Główna 5	-
199.	Miodary	dom i świetlica wiejska	ul. Główna 8-8A	-
200.	Miodary	mleczarnia	ul. Główna 11	-
201.	Miodary	dom	ul. Główna 21	-
202.	Miodary	dom	ul. Główna 23	-
203.	Miodary	dom	ul. Główna 27	-
204.	Miodary	dom	ul. Główna 30	-
205.	Miodary	dom	ul. Główna 37	-
206.	Miodary	dom	ul. Główna 47	-
207.	Miodary	dom	ul. Główna 51	-
208.	Miodary	dom	ul. Główna 55	-
209.	Miodary	remiza	ul. Główna	-
210.	Miodary	dom	ul. Kościelna 2	-
211.	Miodary	dom	ul. Polna 3	-
212.	Osiek Duży	zespół folwarczny: obora	-	-
213.	Osiek Duży	zespół folwarczny: stodoła	-	-
214.	Osiek Duży	obora	10	-
215.	Osiek Duży	obora	12	-
216.	Osiek Duży, przys. Osiek	dom	16	-

	Mały			
217.	Pieczyska	dom	7	-
218.	Pieczyska	dom	8	-
219.	Pieczyska	dom	13	-
220.	Pieczyska	dom	14	-
221.	Pieczyska	dom w zespole młyna	2	-
222.	Pieczyska	młyn	obok nr 2	-
223.	Staroścín	zespół pałacowy: stajnia - wozownia	-	-
224.	Staroścín	zespół pałacowy: obora	-	-
225.	Staroścín	zespół pałacowy: ogrodzenie parku	-	-
226.	Staroścín	dom	ul. Kasztanowa 1	-
227.	Staroścín	dom	ul. Kluczborska 3	-
228.	Staroścín	stodoła	ul. Kluczborska 3	-
229.	Staroścín	budynek gospodarczy	ul. Kluczborska 3	-
230.	Staroścín	dom	ul. Kluczborska 11	-
231.	Staroścín	dom	ul. Kluczborska 13a	-
232.	Staroścín	szkoła	ul. Opolska	-
233.	Staroścín	remiza	ul. Opolska	-
234.	Staroścín	dom	ul. Opolska 14	-
235.	Staroścín	dom	ul. Opolska 18	-
236.	Staroścín	dom	ul. Opolska 21	-
237.	Staroścín	dom	ul. Opolska 29	-
238.	Staroścín	dom	ul. Opolska 31	-
239.	Staroścín	dom	ul. Opolska 35	-
240.	Staroścín	dom	ul. Podlaska 2	-
241.	Staroścín	trafostacja	ul. Kluczborska	-
242.	Staroścín	kapliczka z figurą Matki Boskiej	ul. Polna	
243.	Staroścín	kapliczka z figurą św. Józefa	ul. Polna	
244.	Staroścín	figura św. Jana Nepomucena na postumencie z 1874 r.	ul. Kasztanowa	
245.	Staroścín	Cmentarz katolicko-ewangelicko-augsburski	ul. Cmentarna	
246.	Świerczów	cmentarz przykościelny	-	-
247.	Świerczów	kapliczka	przy domu nr 17	-
248.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 12	-
249.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 32	-
250.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 32a	-
251.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 34	-
252.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 46	-
253.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 49	-
254.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 54	-
255.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 59	-
256.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 64	-
257.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 71	-
258.	Świerczów	dom	ul. Brzeska 75	-
259.	Świerczów	magazyn	ul. Brzeska 23	-
260.	Świerczów	stodoła	ul. Brzeska 34	-
261.	Świerczów	budynek gospodarczy	ul. Brzeska 49	-
262.	Świerczów	budynek gospodarczy	ul. Folwarczna 3	-

263.	Świerczów	budynek mieszkalno-gospodarczy	ul. Folwarczna 5	-
264.	Świerczów	dom	ul. Szkolna 23-25	-
265.	Zbica	szkoła	3	-
266.	Zbica	dom	5	-
267.	Wężowice	dom	13	-
268.	Wężowice	dom	16	-
269.	Wężowice	dom	19	-
270.	Wężowice	dom	19a	-
271.	Wężowice	dom	25	-
272.	Jaźwinka przys. Wężowice	stodoła	12	-
273.	Jaźwinka przys. Wężowice	dom w zespole folwarcznym	-	-
274.	Jaźwinka przys. Wężowice	stodoła w zespole folwarcznym	-	-
275.	Jaźwinka przys. Wężowice	stodoła w zespole folwarcznym	-	-
276.	Jaźwinka przys. Wężowice	obora w zespole folwarcznym	-	-